

ILANDSBYLIV

TIDSSKRIFT FOR
ANTROPOSOFISK
OMSORG I NORGE
NR 26 • VÅREN 2011

Landsbyliv er et forum for mennesker som lever, arbeider og er engasjert i antroposofisk omsorgsarbeid i Norge. Tidsskriftet vil være "et vindu i verden". Det skal berike miljø, kommunikasjon og livskvalitet. Bladet kommer ut fire ganger i året.

Redaksjonsgruppen består av:

Dag Balavoine (ansv. red.), Jan Bang, Borgny Berglund og Svein Berglund.

Det Norske Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi består av selvstendige virksomheter som arbeider for og med barn, ungdommer og voksne mennesker med spesielle behov. Til grunn for forbundets arbeid ligger det antroposofiske menneskesyn, slik det er utformet av Rudolf Steiner.

Medlemmer:

- Helgeseter, Bergen
- Rostadheimen, Bergen
- Verdandi Stiftelse, Bergen
- Granly, Toten
- Grobunn, Hedemarken
- Helsepedagogisk Steinerskole i Oslo
- Helseped. Steinerskole på Skjold, Bergen
- Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken
- Camphill Landsbystiftelsen i Norge

Camphill Landsbystiftelsens formål er å understøtte sosiale samarbeids- og livsformer utgått fra Rudolf Steiners tredelte samfunnsbilde, slik disse er forsøkt virkeliggjort i andre Camphillsteder grunnlagt av legen Karl König, og der den sosiale grunnlov forsøkes gjennomført.

Landsbyer:

- Vidaråsen Landsby, Vestfold
- Jøssåsen Landsby, Sør-Trøndelag
- Vällersund Gård og FRAMskolen, Sør-Trøndelag
- Hogganvik Landsby, Rogaland
- Solborg, Buskerud
- Camphill Rotvoll, Trondheim

De holdninger og synspunkter som er trykket i artikler i Landsbyliv er uttrykk for forfatterens egne tanker og holdninger og ikke nødvendigvis redaksjonens synspunkter.

Frist for innlegg til neste utgave: Tirsdag 3. mai 2011

Vennligst send innlegg til redaksjonen:

E-post: landsbyliv@camphill.no

Org. Nr. 954 475 492
Bankkonto nr. 1254 05 18562
ISSN 1504-0720

Alle utgaver av Landsbyliv ligger på www.camphill.no

Abonnement kr. 350,-

Løssalg kr. 100,-

Distribusjonsadresse:

Landsbyliv, Solborgveien 21, 3520 Jevnaker

FORSIDEN: Trude Egseth og Mike Schreiber under Epifanifesten for Camphill Trøndelag på Jøssåsen. Foto: Dag Balavoine.

Leder

Foto: Dag Balavoine

Etter en lang og kald vinter blir dagene igjen lysere, temperaturen stiger og solen sender følbare varmestråler. Påsken er her igjen med oppstandelsen som sitt budskap.

I denne utgaven har vi mange nyheter fra stedene. Vi er avhengig av at lokale medarbeidere hjelper å holde oss oppdatert. Disse nyheter er viktige for et nettverk som er spredt over hele landet. Noen av stedene er veldig flinke til å holde oss informerte, og vi ber alle som arbeider med antroposofisk omsorg om å gjøre oss oppmerksomme på nyheter og begivenheter i god tid.

I år er det 150 år siden Rudolf Steiner ble født. Mange virksomheter i Norge forteller om hvor fruktbare hans ideer er for deres arbeide. Landsbyliv konsentrerer seg om sosialpedagogikken, men på de fleste av våre steder er jordbruket også en sentral og viktig virksomhet. Vi har alltid en fast del som kalles Landbruksliv og flere temaer blir aktualisert i denne utgaven.

Fosterdiagnostikk er blitt et tema i offentlig debatt i det siste. Vi har flere kronikker om dette og vi etterlyser et helhetssyn når vår tids integrering ikke har en holdning til det å luke ut mennesker med spesielle behov før de blir født. Vi inviterer våre lesere til å kommentere innleggene fra Kristin B. Aavitsland og Frode Barkved.

Denne utgaven fokuserer på arbeidet med funksjonshemmede barn i Helsepedagogiske Steinerskoler. I Norge har vi tre helsepedagogiske skoler, og i denne utgaven av Landsbyliv har vi artikler fra alle tre. Disse skolene har faglig tilknytning til både Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Steinerskoleforbundets virksomhet. Begge er aktuelle fagmiljøer og Landsbyliv er opptatt av at vi blir godt kjent med dem begge.

I 2011 vil vi fokusere på høytidsfeiringer gjennom året. Vi håper å samle inn så mange beretninger som mulig om hvordan stedene våre feirer høytidene. Vennligst ta kontakt med oss.

Landsbyliv ønsker alle en god påske og en blomstrende vår! *Hilsen redaksjonen*

Innhold

NYHETER

NYTT FRA STEDENE	§ 4
MØTEPLASSEN	§ 14
GLIMT FRA VERDEN	§ 18

KRONIKKER

Å BLI SETT PÅ	§ 19
MITT COMMUNITY-ARBEID PÅ SOLBORG	§ 20
HELSEEURYTMIS- TERAPEUTISK EURYTMIS	§ 21
JEG HADDE EN GANG EN SØSTER	§ 22
FORTID ER NÅTID	§ 23
JEG VAR FIRE-FEM ÅR GAMMEL	§ 24
AP OG DOWN	§ 24
FOKUS: ARBEID MED BARN OG I SKOLER	§ 25

FASTE SPALTER

SKOLERINGSVEIEN	§ 28
LANDBRUKSLIV	§ 29
BRODER DYR	§ 32
BOKANMELDELSER	§ 33
OM CAMPHILL LANDSBYSTIFTELSEN	§ 36
OM NORSK FORBUND FOR HELSEPEDAGOGIKK OG SOSIALTERAPI	§ 36
OPPLYSNINGER OM VÅRE STEDER	§ 38
ANNONSER	§ 40

Foto: Borgny Berglund

Den Sosiale Grunnlov

Et samarbeidende menneskesamfunns velferd er større jo mindre den enkelte stiller krav om selv å få utbytte av sine ytelser.

Velferden øker jo mer den enkelte avgir til sine medarbeidere og jo mer hans egne behov tilfredsstilles av de andres ytelser.

Alt som innenfor et menneskesamfunn motvirker denne lov, må i lengden på den ene eller annen måte avle ulykke og nød.

Rudolf Steiner

Et levende tre.

Camphill som et levende tre

Tekst og foto JAN BANG

I fjor feiret vi at det var 70 år siden Camphill ble stiftet i Skottland. I denne anledningen har jeg tenkt mye på hvordan vi kan betrakte Camphill som et levende vesen i vår verden.

Hva er kjennetegnene til levende vesener? De beveger seg, de vokser, de forandrer seg.

Stein beveger seg ikke men planter gjør det, bladene vokser, blomstene åpner seg for solen eller lys og utvikler seg til frukt. Men de beveger seg ikke rundt omkring.

Det er dyr som tilsynelatende beveger seg fritt, men de er jo stort sett bundet av sine medfødte vaner. Få fugler svømmer under vann, og vi har fortsatt ikke opplevd flyvende elefanter. Mennesker, derimot, beveger seg fritt, av og til med full fri vilje.

Hva slags vesen er Camphill mest lik? La oss ta et tre som lignelse. Vi har frø: det som skjedde i Wien i 1930-årene. Vi har røtter: antroposofien, Tempelriddere og Kristendommen. Vi har hovedstammen: Camphill School, Botton Village. Vi har hovedgrener: bevegelsene i UK, i Europas forskjellige land, Nord-Amerika og regionene. En litt mindre gren finner vi her i Norge, litt over 40 år gammel, med 6 landsbyer.

Vi har blader, blomster og frukt. Hva kan de være? De som kommer og går, praktikanter og unge medarbeidere som opplever positive erfaringer og tar det med seg videre ut i verden og livet. Andre medarbeidere er i landsbyen en lengre stund, noen slutter og etablerer andre virksomheter, ofte sterkt påvirket av livet i landsbyen. Dette ernærer samfunnet rundt oss og gir spirer til nye relaterte aktiviteter.

En lignelse kan ofte hjelpe oss til å se det vi er vant til, med andre øyne.

Marit Enger feiret sin 70-års bursdag den 13. februar

Tekst av SIMONE WANTZ

Marit er født og oppvokst i Røyken, som bondedatter på en gård med hester, høns og kyr. Faren drev gården og jobbet i skogen. Foreldrene var meget snille og de hadde mye å stille med på gården med sine 12 barn. Marit var yngst av 7 jenter og 5 gutter. Hun var alltid flink til å hjelpe i huset med mat og stell. Da Marit avsluttet skolegangen ble hun boende hjemme og hjalp til. Og da foreldrene ble gamle hjalp hun til å stelle de. Deretter bodde hun hos sin bror og hans familie.

Til Vidaråsen kom hun sommeren 1982, 41 år ung.

Advent 1996 giftet Marit seg med Tom Enger. Tom som var baker og tryllekunstner fortalte at han fant sin Marit fordi han så et lys rundt henne.

Bryllupet var en stor begivenhet på Vidaråsen med mange gjester, som blant annet Nils Christie med kone. Dette var virkelig en høytid i Marit og Toms liv.

Sammen hadde de mange fine år.

Men Tom ble eldre og syk og måtte til sist flytte fra Vidaråsen. Han døde 25.april 2009. Dette var tungt og trist for Marit. Men heldigvis har hun mange gode venner, og minnet om Tom bærer hun i sitt hjerte.

Marit er ikke pensjonist på heltid! Hun jobber fortsatt 2 dager på Bakke Hus, og hun lager kaffe og te til alle på Vidaråsen i lunchpausen. Hun bor på Karins Hus hvor hun har sin egen lille hybel. Der kan hun ta imot besøk. Hun møter opp til bursdager med fine gaver, og selv liker hun å invitere

Marit Enger. Foto: Jan Bang

venner og kjente. Hun er en trofast venninne som pleier kontakten med mange, og spesielt med Aud og Thorleif som er hennes gode naboer.

Ser man den spreke og vakre Marit skulle man aldri tro at hun var blitt 70!

Takk for alt din vennskap kjære Marit! Hjertelig tillykke med 70 år og mye glede for tiden som kommer!

Gratulerer med 60-års dagen, John!

Tekst av ANGELA RAWCLIFFE

John Rawcliffe fylte 60 år den 31. januar etter en helg med uventet familiebesøk. John har sitt virke som prest i Kristensamfunnet på Vestlandet, og i de siste år som Lenker for Norden. Dette innebærer mye reisvirksomhet slik at det var litt av en bragd at han var hjemme akkurat da.

John er født i London og vokste opp i nærheten av Hastings. Han studerte på LSE (London School of Economics) i London og kom i den tiden til Camphill i Skottland som uvitende volontør for syv måneder. Dette ga ham mersmak og han tilbrakte en sommerferie på Vidaråsen hvor han blant annet hjalp Lars Henrik Nesheim å bygge jordkjelleren, og traff sine fremtidige svigerforeldre. Etter at han var ferdig med studiene ønsket han å oppleve mer av verden,

John Rawcliffe. Foto: Dag Balavoine

og ferden begynte med Vidaråsen. På denne tiden var man litt skeptiske overfor slike eksotiske utlendinger og han ble satt på prøve: korrespondansen skulle foregå på norsk. John bestod og kom til Vidaråsen våren 1974. John kom ikke lengre enn til Norge, vi traff hverandre, ble gift og fikk etterhvert tre barn, en østlending og to vestlendinger.

I 1976 flyttet John til Hogganvik hvor han hadde ansvaret for gartneriet. Mye skjedde i Landsbystiftelsen på denne tiden, og da gruppen som sto rundt etablering av Vallersund

smuldret bort og kun Gerrit besto, reiste John og familien opp for å hjelpe til der. Det var en utfordrende tid, med to små barn og krevende kår. Da barn nummer tre meldte sin ankomst fant familien ut at det var best å overlate stedet til andre som var mer skikket for oppgaven, og kom tilbake til Hogganvik. Et par år senere reiste de til Alm (nå Solborg) og var der i 4 år. Blant annet tok John seg av regnskapet, noe han kombinerte med skolekjøring til Hovseter i Oslo. I denne tiden ble hans svoger viet til prest i Kristensamfunnet, og denne opplevelsen vekket igjen lengselen hos John å bli prest.

Slik ble det til at familien reiste til Hogganvik igjen, hvor de hadde sitt egentlige hjem, og John begynte å studere i Stuttgart. Etter han ble prest arbeidet han i Bristol i England fra 1993. Det ble ganske fort klart at familien hørte hjemme i Norge, og når det viste seg at det var behov for ham som prest på Vestlandet kom John tilbake to år senere. Siden da han vært på reisefot: en utfordring som ikke alle ville ha klart.

Lykke til videre!

Margit Engel 90 år

Tekst av RIGMOR SKÅLHOLT

Margit Engel feiret sin 90 årsdag på Jøssåsen 19. januar. I tre uker tok hun imot gratulanter som kom på besøk, før hun reiste tilbake til sin aldersleilighet i Öschelbronn i Syd-Tyskland. Mange av oss fikk møte henne der hun satt i stua på Mortens hus i en god-stol med føttene på en skammel.

Jeg opplevde umiddelbart at her er en «ny» Margit. Her møter jeg et menneske som har falt til ro. Hun hviler i seg selv. Smaker på ordene når hun snakker, – ord som vanligvis uttrykker tørre begreper fremsetter hun nå i bilder. Mangt er glemt. Men menneskene ser hun. Ved matbordet takker hun stadig Jennifer som stiller så godt for henne. Henvender seg til landsbyboerne som hun fortsatt verdsetter. Hun takker for at hun har det godt i Öschelbronn. Det gjør godt å høre.

Hun vil ikke noe annet enn å være, og det var noe av det store ved å møte henne denne gang.

De fleste kjenner henne som den viljessterke, fremadstormende Margit. For 45 år siden startet hun Vidaråsen

Margit Engel. Foto: Dag Balavoine

landsby sammen med Ivan og Phyllis Jacobsen og Trygve Thornæs. Det har oppstått mange landsbyer ut fra dette første initiativet, både i Norge, Russland, Estland, Polen og Latvia. Typisk for hennes virke er hennes ord fra åpningstalen av landsbyen Pahla i Estland: «En ting er å ha gode ideer og sette dem ut i livet med begeistring i hjertet, en annen sak er viljen til å holde ut gjennom medgang og motgang, år ut og år inn. Det er *den lange viljen* som teller.» Da var Margit 71 år. (Fra Øistein Parmanns bok «Skjebnemøter»).

Det er mange som gjennom landsbyene har funnet sin vei og oppgave gjennom den sterke viljesimpulsen som Margit har formidlet.

Da Anne Langeland og jeg besøkte henne på Jøssåsen ville hun ikke

snakke om sin «livsgjerning». Nå er det «her og nå» som er viktig. Det er blomsten på vinduskarmen, utsikten ned til tunet på Jøssåsen og tjernet like nedenfor.

For mange år siden ba Margit meg skrive en nekrolog om henne når hun dør. Det kunne jeg ikke love. Men en hjertelig gratulasjon kan jeg skrive, kjære Margit og tillykke med de år du har igjen på jorden. Du er på god vei og har nådd langt.

Landsbylivs redaksjonsgruppe gratulerer Margit på hennes 90 årsdag og ønsker henne alt vel.

Red.

Frank Aaro og Margit Engel
Foto: Borgny Berglund

Veronikas tid på Granly

Etter 14 år som medarbeider på Granly velger Veronika Schmid å søke i verden etter andre impulser.

I sin tid på Granly har hun hatt mange jern i ilden. Beboere og medarbeidere har lært mye av hennes mange kvaliteter og evner. Blant annet har hun vært studieveileder, språkformer, øvet orkester, vært en pådriver for mosjon, deriblant spydkast og svømming! Hun har øvet helseeurytmi og vært en god drama-lærer både for beboere og medarbeidere. Hennes personlige favoritt innen drama var Goethes eventyr som ble fremført i 1998.

Veronika har også arbeidet med Granskuddet (Granlys nyhetsbrev) i 5 år sammen med beboere.

Sammen med Rigmor har hun gitt høytidene her på Granly meget innhold og atmosfære, de to har vært essensen under julehøytiden i mange år og vært pådrivere til kulturelle begivenheter. Veronika har en evne til å mobilisere og gi et felles løft for deltagelse til Maidagene og å jobbe med det kvalitative i det daglige, gjennom refleksjon på husmøter og introduksjonskurs for nyansatte. Hun har beriket andre medarbeidere og beboere med gode foredrag som hever det antroposofiske her på stedet, samt at hun har en unik evne til å se og møte det individuelle i hvert menneske hun arbeider med.

Vi ønsker deg en god reise!

Veronika Schmid. Foto: Borgny Berglund

Hilsen fra alle dine venner på Granly!

Reise til introduksjonskurs på Solborg

Stefanija, Raphael og jeg fra Hogganvik Landsby reiste til introduksjonskurs på Solborg.

Tekst av JAN ABRAHAM

Jan Abraham

Først måtte vi ta Haukeliekspress fra Ølen til Oslo. Etter hele natten på bussen kom vi til Oslo kl. 7 om morgenen. Deretter oppdaget vi Oslo med Karl Johans Gate og slottet. Fra Oslo

tok vi buss til Hønefoss og videre til Åsbygda. Tina hentet oss, og vi var de første som hadde kommet fram. Solborg er i nærheten av Jevnaker og der bor det rundt 50 mennesker. Vi hadde en fantastisk utsikt over Norefjell. Bak landsbyen er det en skog tilknyttet Oslomarka.

Etter at alle hadde kommet, spiste vi kveldsmat og lekte "bli kjent"-lek. Neste dag begynte med sang og fortsatte med flere "bli kjent"-leker. Senere holdt Arild Smeby et foredrag om Camphills historie. Etter middagen fikk vi omvisning på Solborg. Solborg har et gartneri, en gård, et snekkerverksted, en vevstue, et bakeri og en skogsgruppe. Om kvelden hørte vi et eventyr.

Hele lørdagen bestod av spørsmål: Hvordan man skal snakke med beboere i forbindelse med empati, sympati og grense? Ved hjelp av

I drivhuset på Solborg. Foto: Jan Abraham

deltagerne ble det en veldig interessant diskusjon. Om kvelden hadde vi en sosialkveld. Siste dag avsluttet med et kort tilbakeblikk. Og så bega vi oss på hjemvei.

Dette skal bare være et lite innblikk og nå vil jeg gi en vurdering, hva jeg synes om vårt introduksjonsseminar. For det første vil jeg si at jeg nøt seminaret, muligheten å snakke med andre unge medarbeidere om tanker, erfaringer og følelser var veldig viktig for meg. Man får en ide om sammenhengen mellom seg selv i forhold til Camphill, beboere og arbeid i fellesskapet. Jeg vil understreke hvor viktig kommunikasjon er mellom "unge og gamle" generasjoner.

Motsetningen mellom "å bevare" og "å fornye" er ikke et nytt problem. Men

det er viktig å jobbe med det, fordi forandring ikke alltid er forbedring, men ingen forandring kan være tilbakeskritt. Det gjelder ikke bare kommunikasjon mellom unge og gamle, men kommunikasjon mellom alle i hele Camphill. Da mener jeg også kommunikasjon på arbeidsplassen og mellom arbeidsplassene. Jeg tror Hogganvik lever av egeninitiativ og dette må fremmes. Det blir ikke fremmet hvis man ikke får anerkjennelse, for eksempel "takk" eller "vær så snill". Her har vi gått et viktig skritt med vårt kulturmøte: at eget initiativ her kan finne gjenklang og omsettes til Hogganviks beste.

Jan Abraham er ung medarbeider fra Hogganvik landsby. *Red.*

Joan Allen feirer 80!

Tekst av DIEDRA HEITZMANN
Oversatt av JAN BANG

Ettermiddagen den 20. januar ble Joan Allen bedt om å komme til storsalen i Camphill Kimberton Hills, hvor hun har bodd i mange år nå. Hun var fullstendig uvitende at der ventet over 100 mennesker for å gratulere henne på 80-årsdagen.

Da hun kom inn, ble hun møtt med sang, applaus og et bjellekor. I første rekke satt hennes familie, og hennes kollegaer fra Camphill Architects fra

Joan Allen på 80-års dagen. Foto: Lyla Kaplan

Skottland. Kan tenke seg hun var overrasket! Dennis Chanerin viste en kortfilm, med blant annet hilsen fra

både Rudolf Steiner og Frank Lloyd Wright! Det var bildefremvisninger, diktopplesninger og andre minner fra hennes mange venner.

Etterpå sto 80 mennesker i ring rundt Rose-Salen (som Joan hadde tegnet), hver med sitt lys, som de tente mens de ønsket henne et fødselsdagsønske. Dette gikk rundt hele sirkelen til Joan som fikk det siste lyset, og kunne ønske seg noe før hun blåste det ut og alle kunne glede seg over kaken.

Joan sa etterpå at hun følte dette var en virkelig fellesskapsfeiring. For meg var det morsomt å planlegge, ikke minst å holde det hemmelig fra Joan, ikke en lett oppfordring! Joan er Joan.

Kristin Irene Ivoll fylte 50 år 10. januar

Tekst av ANGELA RAWCLIFFE

Dagen startet med flott frokost, og midt på dagen reiste alle i husfelle-skapet til Sand for å innta en bedre middag. Været var som det skal være på Vestlandet, lunefullt, og veien dit var utfordrende. Som mange vet, å være midtpunktet en hel dag kan være stressende for enhver, og slik ble det til at jubilaranten var "bortreist på dagen" da landsbyen skulle feire henne om kvelden. Men allikevel var det fest og god stemning og vi alle hyllet Kristin som har bidratt med mye til livet i Hogganvik Landsby siden hun flyttet hit i desember 1986.

Kristin var født i Oslo i nærheten av Frognerparken, hvor Vigeland har sin faste utstilling. Kristin kunne fortelle at hun til tider følte et sterkt slektskap til Sinnataggen. Familien besto av far Alexander, mor Erna og storebror Jan Erik. Far kommer opprinnelig fra Polen og var med i krigen. Hun kunne også fortelle at moren var tante til Terje og Erik Hammer og at de to guttene var veldig snille mot henne. Som voksen fulgte Kristin sin "lange fetter Terje" til Camphill, først noen år på Vidaråsen og siden til Hogganvik.

Da Kristin fortalte om sin barndom skinte det gjennom at livet ikke bare var lett, verken for familien eller for henne. Foreldrene skilte seg da hun var ganske ung men hun fant en del trygghet hos besteforeldrene, hvor hun husker blant annet at hun klatret i tørkestativet: "jeg var litt rastløs og umulig" sier hun.

Da hun var 6-7 år bodde hun på Sandvika og der traff hun Torill Bekkevang som siden da har vært en trofast venn, og som åpner sitt hjem for Kristin så ofte som råd er. Hun har lært mye på skolen og fremhevet dans og matlaging: alle i landsbyen kjenner til Kristins sjokoladepudding og vafler.

Kristin Ivoll. Foto: Robert Müller

Kristin går godt i lag med mindre barn og har gjennom årene vært barnepike for flere. Blant annet kunne hun nevne: Gustav og Veronica Koots gutter, Philip Nicolaysen, Jacob til Brita og Rune, datteren til Liv og Terje, Smeby-gjengen og mange andre. Som hobby liker hun å gå turer, lese, høre på lydbøker og musikk.

Det er ingen tilfeldighet at Kristin har funnet seg til rette her på Vest-

landet, hvor det kan være alt fra strålende sol som gir glede og varme til alle, gjerne fulgt av regn, storm og tåke med mer, alt i løpet av en kort tid. Slik kan vi også oppleve jubilaranten. Livet blir aldri kjedelig så lenge Kristin er iblant oss, og vi ønsker henne alle lykke til videre på livets spennende vei.

Tim Harmsworth til minne

Tekst av WILL BROWNE

Tim ble født den 3. juli 1954. Han var bror av Lesley Nilsson som gikk over terskelen i 2005. Hans svigerbror er

Ulf Nilsson som var medlem av Camphill Representantskapet i flere år.

Tim kom som medarbeider til Hogganvik i 1980. Han var på Oaklands Park i England fra 1982, og etter opphold i Tyskland og Solborg i Norge vendte han tilbake til Hogganvik i 1996. Siden 2004 har han bodd med familien på en gård på Averøy på Vestlandet.

Han var en strebende idealist og kjempet med dårlig helse i flere år. Det kom som et sjokk da han gikk over terskelen den 12. november 2010. Han er begravet på Kvernes Kirke, Averøy.

Våre tanker går til Tim, hans samboer Valerie og hans barn.

Tim Harmsworth. Foto: Christine Joiner

Minneord om Trygve Sund

06.08 1944–17.11 2010

Det var med stor sorg vi fulgte Trygves kamp mot den ubarmhjertige sykdommen som førte ham bort fra oss 17. november etter lengre tids sykeleie.

Tekst av ERIK EVENRUD

Trygve var et slikt menneske som liksom alltid har vært der og som man trodde alltid skulle fortsette å være der. Alltid framsto han som sunn og gjennomsterk. Hans karakteristiske gange fortalte at han tilhørte jorda. Hans tanker og valg av ord fortalte om dagers arbeid, praktisk erfaring og netters leting etter kunnskap og innsikt i det livet han levde med hele sin kropp, hele sin sjel og hele sin ånd. Om han var på jordet, i fjøset, i arbeid for Biologisk-dynamisk Forening, på internasjonale samlinger i Dornach eller til møter i Landbruksdepartementet, spredte han den samme ro og stødighet rundt seg. Ingen var i tvil om hva han mente – men alltid var han lyttende og åpen for andres synspunkter. Ingenting var for smått eller for stort til å undres over. Ingen var for små eller store til å bli møtt med samme vennlighet og interesse.

*Du skal ikke trø i graset,
spede spira lyt få stå.
Mållaust liv har og e mening
du lyt sjå og tenke på.
På Guds jord, og i hass' hage
er du sjøl et lite strå*

Foto: Svein Berglund

Kanskje kom denne hverdagsligheten fra hans barndom og oppvekst. Født av bondeslekt med foreldre som etter hvert slo seg ned i Østerdalen. Foreldrene hadde forskjellige holdninger til religion – men levde godt med det. Det krever og gir vidsyn og toleranse, som Trygve tok med seg og som preget hans forhold til både Gud og mennesker - jorda og himmelen.

Skjellsettende i hans liv ble lesningen av Rakel Carsons bok "Den tause våren". Bildet av en vår uten fugler og dyr til å vekke en ny sommer - slapp aldri hans minne. Tanken på å skulle leve et langt bondeliv med kunstig gjødsel og ennå mer – en avhengighet av å skulle dusje hver kvadratmeter av den jord han var satt til å forvalte med gift – ble en umulig løsning. Han klarte ikke tanken på fuglene som uten anelse ble offer for vår tankeløshet.

Foto: Borgny Berglund

*Du skal ikke røre reiret, reiret
er e lita seng
Over tynne bån brer erla
ut sin vare, varme seng.
Pipet i den minste strupen,
skal bli kvittring over eng.*

Skjebnen førte ham en annen vei – til det biologisk-dynamiske jordbruket og antroposofien. Der møtte han et svar på en indre lengsel etter noe som rommet en respekt for det som skjulte seg i det levende hverdagslige jordbruket og samtidig noe som var mye større enn ham selv. Noe som kunne komme hans nysgjerrighet i møte og som han aldri kunne bli «klok nok på». Noe han følte som sitt

Trygve Sund. Arkivfoto

hjem. Og langsomt formet han sin gård, fant sin krets av mennesker som med sterk vilje og varme hender ga liv til sliten jord. Skapte et nytt landskap og et nytt håp for alle som følte uro og motløshet ved økte kunnskaper om jordas tilstand og et endeløst «jag etter vind».

Etter hvert kom ungdommer fra hele verden tuslende inn på tunet for å lære, erfare og finne sin egen vei. Hvor mange hender og øyne som har møttes rundt Trygve og Ernas bord på Alm – enten til et godt måltid eller til studier i Landbrukskurset eller for å være en del av et sosialt fellesskap - er det ingen tall på. I løpet av førti år har mange hundre lagt grunnlaget for sitt livsløp der - i en søken etter felles verdier, praktiske ferdigheter, vilje og lang tålmodighet.

Trygve var lang tålmodighet...

Ingen har heller tall på alle arbeidstidene som ble lagt ned for å omforme drifta på gården fra «gris og korn» til «kyr og grønnsaker». Husene som ble satt i stand og stemningen ved et kulturlandskap som ble pleid med nennsomhet. Eller alle møtene for å endre retningen på jordbruket i Norge, Norden og Europa. Stein på stein ble snudd og lagt til for å utvikle det biodynamiske og økologiske jordbruket.

Han var en av de første som måtte tåle betegnelsen «drømmere» – etter hvert ble han idealist – så nisjeprodusent og i den siste tida fikk hans arbeid «overføringsverdi til det konvensjonelle jordbruket». Mange er de dagene hvor han rettet ryggen,

trosset bygdas blikk og mistro til tanker som de ikke kjente eller ville være ved.

Foto: Jan Bang

*Du skal itte sette snuru, når du sir et hara – spor.
Du skal sjå deg for å akte alt som flyg, og spring, og gror.
Du er sjøl en liten veik en, du treng sjøl en storebror.*

Det var kaldt den novemberdagen vi sto ved Trygves grav og sang – Deilig er jorden.

Sangen forsvant over steingarden mot Alm og jordene han forvaltet med all sin klokskap og kraft. Ofte har jeg stått bak låven på Alm og falt i tanker ved synet av den gamle hvite steinkirken og spiret som strekker seg mot himmelen. De var liksom ett – gården og kirken. Begge bar med seg en gjensidig og traust historie om «levd liv». Nå sto vi der og følte på savnet etter bonden – travel – men alltid med tid til å stanse.

Det blir et tomrom i verden uten din trygghet og varme, Trygve. Men kjenner jeg deg rett var du med oss på din vei bort fra dette livet. Stanset og smilte varmt i ettertanke på alle de gode stunder vi hadde sammen. En felles rikdom og som vil leve her for alltid – på begge sider av den tunge skigarden av stein.

Tore på audiens hos HKH Kronprinsesse Mette Marit

Det tok ikke lange tida før jeg forstod at Mette Marit betydde mye for Tore. Tirsdag og fredag er fast dag for å kjøpe Se og Hør. Da blar Tore gjennom for å se om det er bilde av Mette Marit. Han prater også mye om henne.

Tekst av BØRGE HALS
Foto DET KONGELIGE HOFF

Sommeren 2010 begynte vi å prate om at vi skulle sende et brev til henne, og spørre om hun kunne tenke seg å ta imot Tore på Slottet. Jeg skrev et brev, og det ble liggende noen dager før jeg bestemte meg for å poste det. Sommeren gikk og det ble høst. I oktober ble jeg oppringt av en hyggelig dame fra Det Kongelige Hoff. Jeg ble først litt lamslått, men så ble jeg hoppende glad, for da skjønte jeg at det betydde at vi skulle i audiens på Slottet.

Like etter denne telefonsamtalen ringte jeg til Gamlehuset og snakket med Aina. Aina ble stum en stund og lurte på om hun hadde hørt riktig. Vi avtalte at jeg skulle hente Tore kl. 11:00 den aktuelle dagen.

Den 19. oktober møtte jeg på Granly. Tore hadde fått ny skjorte, slips og jakke for anledningen og han var skikkelig stille da vi var klar for

avreise. Jeg vet ikke hvem av oss som var mest spent da vi endelig satte kursen mot Oslo og Slottet.

Vi kom kjørende opp Karl Johans gate og fortsatte mot Slottet, frem til hovedinngangen og ble stoppet av en gardist. Han spurte om navnene våre, og om vi hadde fått lov til å kjøre inn i bakgården til Slottet. Det hadde vi, og han slapp oss inn hovedporten.

Kl. 14:05 stod vi begge klare ved inngangen. Der ble vi møtt av en mann i lang frakk som ønsket oss velkommen, og ble vist opp til et rom hvor vi hengte av oss jakkene og skrev oss inn i en protokoll. Mens vi satt der og ventet kom den verdenskjente regissøren David Lynch ned fra audiens med Kronprinsparet. Det var to audienser den dagen, David Lynch og Tore Saatvedt.

Mannen i frakk fulgte oss opp hovedtrappen, forbi balkongen hvor kongefamilien står på 17. mai, og der ble vi møtt av en mann i marineuniform. Det var en bratt trapp opp og Tore ble litt engstelig, men han er også ganske tøff, så det gikk bra. Mannen i uniform var Kronprinsessens adjutant. Vi sa at vi begynte å bli litt nervøse begge to. Han sa at det var helt normalt, de fleste var litt nervøse før de skulle inn på slike besøk.

Fortsetter på side 10

Tore på audiens hos HKH Kronprinsesse Mette Marit på Det Kongelig Slott.

Adjutanten banket på en stor dør, gikk innenfor og sa: "Deres Kongelige Høyhet, Tore Saatvedt med følge har ankommet". Så gikk vi inn, Tore først og jeg etter. Tore overrakte en gave og hilste pent på Mette Marit. Vi var da kommet inn i Kronprins Håkons kontor som hun lånte den dagen. Innerst i rommet stod et TV-team fra NRK som lager en reportasje om Mette Marit. De filmet oss når vi kom inn, men trakk seg så tilbake.

Deretter ble vi bedt om å sette oss ned i hver vår stol, og så sa Tore at hun måtte pakke opp gaven. Vi forklarte hvem som hadde laget de forskjellige tingene. Tore hadde valgt ut hva hun skulle få, og det var følgende: En pose med opptenningsruller, en pose med te, to stearinlys, en linduk og en liten bamse. Hun ble veldig glad for alt hun fikk.

Hun fikk også et kort fra Tore og en invitasjon til nyttårsball. Hun skulle se om det passet å komme på nyttårsball og spurte Tore om hun fikk danse med han dersom hun kom. "Nei" svarte Tore, "jeg skal danse med Aina". Så var det avklart. Men hun kunne få danse med meg.

Praten gikk veldig lett og vi fortalte om hva Tore hadde av interesser. Hvor lenge vi hadde kjent hverandre og hva pleide å gjøre sammen. Da hun hørte at Tore også var interessert i slott fikk vi en liten omvisning på Slottet. Så var vi til slutt tilbake på kontoret. Da banket det på døra og en sekretær som heter Vibeke Hollekim kom inn og sa at tiden dessverre var ute. Sammen med henne kom NRK tilbake og en fotograf som tok bilde av Mette Marit og Tore. Tore inviterte så Vibeke også på ball. Hun kunne jo danse med Mette Marit.

Så var besøket over og vi ble fulgt ned igjen og satte oss i bilen. Vi skulle få kjøre ut hovedporten, der vi hadde kommet inn.

Børge Hals er støttekontakt for Tore Saatvedt som bor på Granly. Innlegget er en forkortet versjon av en artikkel som sto i Granskudd, Granlys nyhetsbrev.

Hogganvik byggjer for framtida

Sahaugen Familiehus

Dei som har køyrt forbi Vikedal innover i retning Sauda har gjerne lagt merke til eit vegskilt der det står "Landsby".

Tekst av DAG EIRIK EIKELAND

*Dag Erik Eikeland
Foto: Jan Bang*

Har ein gjeve seg tid til å slakka litt på farten, eller tilmed stoppa for å sjå nærare på dette, vil ein ha oppdaga ei husklyngje – mest som ein liten mellom-europeisk landsby – i ei idyllisk vik ved Vindafjorden. Her er eit gammalt "hærskapshus", ein monumental bøkeallé, ei stor løe, kulturhus og fleire bustadhus.

Ser ein nærare etter, vil ein oppdaga kven som bur i landsbyen, og at dette er eit bu- og arbeidsfelleskap for menneske som har behov for liv og omsorg på litt andre premisser enn det som er vanleg i samfunnet i dag – ein Camphill-landsby!

Hogganvik vart etablert i 1972 ved at Camphill Landsbystiftelse overtok garden Hogganvik. Garden er relativt stor i vestlandsk målestokk, og har ei

lang og rik historie. I eit par hundreår var her òg sag og skipsbyggeri. Den største seglskuta i Skandinavia var m.a. bygd her.

I dag er det 4 familiehus i Hogganvik, som i alt hyser om lag 35 personar. I god Camphill-tradisjon har desse fått sine særeigne namn: Lars Hertervig, Fartein Valen, Arne Garborg og Christofer Bruun! Etter at den gamle løa brann ned for nokre år sidan, er det bygt ein ny og staseleg driftsbygning, med kyr, sauer, griser, geiter og av og til andre og meir eksotiske dyr. Midt i landsbyen ligg kulturhuset vårt, Iduna, som vi er svært krye over.

Sahaugen familiehus – ny tilvekst i Hogganvik!

Planlegginga av eit nytt hus i Hogganvik starta for 5 - 6 år sidan. Det var særleg behova for ei fornying av Fartein Valens hus som sette denne prosessen i gang. Huset var opphavleg bygt som eit provisorium i samband med oppbygginga av hovudhuset (det som i dag er Lars Hertervigs hus), etter ein brann i 1941. Huset har seinare vore flikka på og har gjennomgått diverse større og mindre ombyggingar. Huset ber like fullt preg av bakgrunnen sin, og framstår som svært lite tidsmessig.

Dessutan er grunnen under huset dårleg, og huset er skeivsege (her må vi hugsa på at det i utgangspunktet var eit provisorium!)

Det vart tidleg sett ned ei gruppe som skulle forestå planlegginga. Gruppa har med jamne mellomrom lagt fram arbeidet sitt for landsbyrådet og for styret.

I planleggingsprosessen har ein vore gjennom fleire fasar. Prosessen tok såleis utgangspunkt i ein analyse over kva behov ein har i dag og vil få i framtida.

Ein vart snart bevisst at gårdsdagens behov, med hovudvekt på funksjonaliteten familiehus, måtte nyanserast. Mange tilhøve er i endring: Den berande krafta i eit hus treng i dag ikkje vera ein medarbeidarfamilie, men like gjerne ei gruppe menneske utan annan tilknytning til einannan enn lagnadsfellesskapet.

Den typiske landsbybuar er heller ikkje nødvendigvis det han var. I dag er han like gjerne ein person som av ulike grunnar ikkje har så lett for å klara eit liv i det vanlege samfunnet: sosialt mistilpassa, åtferdsvanskar, diffuse diagnosar m.v.

Endeleg er alderssamansetjinga annleis enn tidlegare. Mange medarbeidarar dreg på åra, men føler at dei enno har mykje å tilføra landsbyen, men på andre måtar enn før. Og nokre kan tilmed tenkja seg eit pensjonistilvere her.

Krav til areal og andre funksjonalitetar er radikalt endra dei siste par tiåra, og det tradisjonelle landsbyhuset er gjerne lang frå tilpassa dette. Desse moderne krava har såleis vore ein viktig premiss i planlegginga. Ein like viktig premiss har vore å utvikla eit hus som kan vera fleksibelt i høve til endra behov. Det må såleis vera lett å endra huset til å husa andre personar enn dei som bur i landsbyen i dag: einslege, eldre, sambuande landsbybuarar m.v.

To alternativ var i framgrunnen: Satsing på Fartein Valens hus (FV), eller nybygging. Planleggingsgruppa kom snart fram til at ein ville satsa på å byggja eit nytt hus, på ein ny stad!

Staden som peika seg ut var på ein haug med fint utsyn over Vindafjorden, som frå gammalt av har hatt namnet Sahaugen.

Huset skal vera bustad for 10-12 menneske. Det skal innehalda husrom for vertsfamilie, landsbybuarrom, fellesrom, vaskeri, fyrrrom og ulike tekniske rom.

Huset er tilrettelagt med romslege fellesareal, men ordna slik at fellesrom og bustadrom er skilde.

Bustaddelen er planlagt for tradisjonell drift med vertsfamilie og landsbybuarar, men er også tilrettelagt slik at han kan endrast i høve til skiftande behov. Såleis er det tilrettelagt for at huset òg kan romma individuelle husvere omkring eit fellesareal.

Både kjøken og vaskeri skal inngå i den daglege drifta, og er difor gjeven særleg merksemd i planlegginga.

Huset inneheld ein fellesdel for heile landsbyen, som t.d. kan romma kino for heile grenda. Det vil bli nytta sunne byggematerialar, delvis med bruk av tømmer frå garden. Huset er planlagt med eit klimavenleg varmesystem, basert på varmepumper som hentar energien frå grunnvatnet.

Finansiering og utbygging

Huset er kostnadsrekna til om lag 16 millionar kroner. For å letta finansieringa vart det teke kontakt med Vindafjord kommune, som var svært positive til eit samarbeid. Kommunen søkte Husbanken om å få tilskøt til huset, og det vart gjeve med om lag 2,6 mill. kroner. Som gjenytning er det inngått ein samarbeidsavtale med kommunen, der Hogganvik og sosial-etaten vil koordinera sine behov for tenester.

Etter ein lang detaljprosjekteringsprosess er huset i skrivande stund ute på anbod. Vi imøteser denne med stor spanning!

Men går det som vi vonar, kan bygginga starta alt på forsommaren, og med ei byggjetid på om lag eitt år.

Jobben min

Jeg har bodd på Solborg mer enn 4 år allerede. Jeg jobber på bakeriet hver formiddag, og i fjøset hver ettermiddag, unntatt fredager for da er jeg på Musikk-skolen i Hønefoss.

Tekst av HANNE KVELI

I bakeriet baker vi brød hver dag, og så lager vi pizza hver onsdag. Vi lager også hjemmelaget müsli til alle husene. I fjøset vasker jeg alle klutene hver mandag og onsdag, henger opp klutene, og legger dem tørre i en metallbøtte så de er klare til kuene når de blir melket. Ellers rydder jeg i pauserommet, så lager jeg kaffe til mine arbeidskollegaer.

På formiddagene har vi pause fra 10:30 til 11:00 og på ettermiddagene fra 15:30 til 16:00. Etter kaffe-pausene vasker jeg opp koppene, og så vasker jeg pauserommet en gang i uka. Jeg har også melket kuene med melkemaskin, det var kjempekult.

Jeg har også prøvd meg i skogen, og på å lage middag i ett av husene, og også i gartneriet, men jeg liker meg best i fjøset.

Hanne Kveli.
Foto: Borgny Berglund

Foto: Jan Bang

Klimaendringer

Fra Hogganviks årsnyhetsbrev fra 2010. Ukjent forfatter

Når vi ser tilbake på begynnelsen av året var det også vinter. Nesten en meter snø og tørr luft, man trengte ikke engang å skrape bilrutene. Gårdsplassen var innskrenket av snømassene og vedgruppen kunne ikke jobbe oppe i skogen på flere uker. Da det varmere været kom var det som en åpenbaring å oppleve så mye plass igjen. Så kom flere uker med sol om dagen og kalde netter.

St. Hans kvelden var utrolig vakker, og flere begynte å glede seg til

skikkelig varme soldager, men de ventet vi forgjeves på. Kun de unge og tøffe våget seg mer enn fire eller fem ganger ut i fjorden i år.

Sommeren ble nok en gang en utfordring for jord- og hagearbeidere. Flere av våre unge praktikanter var ivrige fiskere, til glede for alle fiskeelskere. De klarte å fange noen utrolig svære skapninger; to var nok for oss alle til en middag.

Høsten kom nesten for tidlig og nå er det igjen vinter, vakkert men kaldt. En må nesten spørre: Har Golfstrømmen begynt å snu?

Verveprisen for 2010

I løpet av 2010 har Landsbyliv satset på å utvide lesekreten ved å verve så mange nye abonnenter som mulig. Og vi har hatt gode resultater, antall betalende abonnenter har fordoblet seg! For å oppnå dette har vi hatt god hjelp av våre lesere og venner som har vervet for oss. Vi har ikke brukt våre knappe finansielle ressurser på reklamer eller andre former for PR.

For å vise vår takknemlighet, vil vi gjerne gi en belønning til de som har hjulpet oss og har bestemt å gi en

vervepris til den personen som har klart å verve flest nye abonnenter.

I løpet av 2010 har Nina Brun fra Solborg klart å verve 5 nye abonnenter, det er vi takknemlig for, og det er med stor glede vi gir henne Malte Winjes fine nylagde musikk-CD med bilder og musikk fra "Peer for alle -festivalen" som ble holdt i 2009 på Gållå.

Gratulerer, Nina, og mange takk for innsatsen! Med hilsen fra Landsbyliv redaksjonen.

Nyttårsball på Toten

Ball har en lang tradisjon på storgårdene på Toten. En ballkjole eller flere henger på nesten hvert loft. Har du de rette kontakter og slanke linjer er det mulig å låne en festkjole. Granly Stiftelse har tatt opp tradisjonen med å arrangere ball. I år ble ballet feiret for tredje gang.

Tekst RIGMOR SKÅLHOLT
Foto VERONIKA SCHMID

Første gang var det et internt arrangement for bare Granly-folk og pårørende. Ballet i fjor gikk ut med invitasjoner til bygdefolket, og mange naboer og venner kom. Og i år ble invitasjonen utvidet til kronprinsesse Mette Marit og to nabokommuner. Mette Marit kunne ikke komme, men hun sendte et hyggelig brev med spesiell hilsen til Tore Saatvedt som hadde invitert henne da han hadde audiens på slottet sist høst.

110 staskledde mennesker kom til ballet på den gamle Nestlé Melkefabrikken på Kapp. Anne Kristin Muller hadde æren på vegne av festkomiteen å ønske gjestene velkommen. Ordføreren stilte i flott dress og tungt ordførerkjede rundt halsen. En «serveringshær» fra

Aina Nagell-Sværk og ordfører Hans Seierstad

Fathia Dyste og ordfører Hans Seierstad.

Trine de Lange.

Lions Club på Toten sto klare i hvite skjorter og sorte tversoversløyfer. De sørget for å bære rundt maten til oss. På kjøkkenet var mesterkokken «Lasse Liten» fra Gjøvik med to assistenter. Han sponset en nydelig to-retters middag. Svinenakke med deilig saus, grønnsaker og poteter, og til dessert fikk vi utsøkt vanilje panna cotta med bringerbærsaus. Lenger ut på kvelden ble det servert kaffe og marsipankake, som var en gave fra Kjelstad Bakeri.

Et 12-manns orkester bestående av lærere og elever fra kulturskolen på Toten spilte opp til polonese og dans.

Det ble en staselig kveld takket være stor innsats av frivillige hjelpere og rause bidrag og gaver fra lokalmiljøet. Vanligvis er vi vant til at det er de kjente idrettsutøverne og store kunstnere som blir sponset. Denne gang kom det støtte og penger til minstepensjonister og mennesker som utsettes for kommunale sparekniver.

Vi opplevde en smittsom festglede. Jeg håper at de som støttet dette ballet ble smittet av gleden.

Måtte det bli en æressak å sponse kulturtiltak for mennesker som ikke kommer først i mål, men som har en egen evne til å spre glede!

Peer Gynt på Grobunn

Innholdet er fortalt og delvis skrevet av elevene i tiden etter skuespillet. Det er redigert og sammenfattet av Mari Lombnæs.

Alle åtte elevene på Grobunn var med da vi satte opp skuespillet om Peer Gynt. Vi øvde i tre uker og framførte skuespillet i januar. Som instruktører hadde vi Sara Jaggi og Philip Stengele. I tillegg hadde vi med en Grobunn-lærling, en praktikant og en lærer. Alle var med på framføringen, instruktørene også. Vi hadde generalprøve og en forestilling. Begge gangene var salen fullsatt.

Selv om øvingen gjennom tre uker munnet ut i en forestilling, var øvingen, ja hele prosessen underveis også verdifull. Sara og Philip la det opp på en slik måte at man kunne glede seg til hver dag. Bruddstykker av skuespillet ble øvd inn og satt sammen og her var alle med på sin måte. Alle fikk kjenne på hvordan det var å være Peer, mor Åse, Solveig, Dovregubben osv. Hver dag varmet vi opp kroppen for å bli mykere i bevegelsene. Stemmen ble og også varmet opp.

Hvem var egentlig denne Peer? Han kunne kanskje vært deg eller meg, ja han kunne rett og slett vært en av oss.

Han var fæl til å lyve, småfrekk var han også, og så var han slik at han dagdrømte. I tillegg var han lat. Han tøyset med flere jenter og slo seg ikke til ro noen steder. Først var det Solveig, så var det Ingrid, deretter den grønnkledde som var dattera til Dovregubben. Han traff også noen seterjenter før han reiste ut i den store verden.

Først som en eldre mann kom han tilbake til Norge og til Solveig som tålmodig hadde ventet på Peer hele tiden. Da innså endelig Peer hvor egenrådig og egoistisk han hadde vært. Han hadde vært seg selv nok. Den siste replikken til Peer lyder: «Hvor var jeg meg selv, den hele, den sanne, med Guds stempel på min panne?» Hvorpå Solveig svarer: «I min tro, i mitt håp, i min kjærlighet.»

Peer Gynt, Gålå 2009. Foto: Borgny Berglund

Et møte med Hedda Smith-Hald

Det første jeg la merke til da jeg traff Hedda Smith-Hald var at hun hadde en sterk forbindelse til NordNorge, det var ikke vanskelig å høre på språket! Det har jeg også, og vi ble fort enige at vi begge har hjerte for landsdelen, men at været kan være fryktelig der oppe i nord.

Tekst av JAN BANG

Livet til Hedda har gått i en lang sirkel, hun har flyttet mye, og levet på mange forskjellige steder. Født i Ål i Hallingdal, vokst opp i Bodø. Hennes far stammer fra en kunstnerslekt som har hatt navnet Smith-Hald i flere generasjoner. Hennes mor kom fra Bodø, og derfor vokste Hedda opp der etter at foreldrene hadde skilt seg. Moren var tidlig opptatt av antroposofien og drømte om å lære seg biodynamisk jordbruk, ikke så lett på 1940- og 50-tallet for en alenemor!

Da Hedda var 12 år gammel dro moren til Danmark, mens Hedda ble igjen i Norge hos sin tante og onkel og deres to barn – en av dem var Mette Berger, i dag tilknyttet Vallersund Gård. Moren dro til Danmark for å lære biodynamisk jordbruk. Dette var midt på 1950-tallet. Der traff hun familien Eman fra Holland som ville stifte et barnehjem. Sommerferiene tilbrakte Hedda hos dem, og hun ble tent av ideen av å arbeide med utviklingshemmede. Familien Eman flyttet til Marjatta som i dag er et flaggskip i helsepedagogikken i Norden. Hedda fulgte etter så snart hun var ferdig på folkeskolen og ble helt fanget av antroposofien. Det er ikke ofte at 15-åringer sluker Steiners grunnleggende verk "Hvorledes erhverves kunnskap om høyere verdener", men Hedda satt seg inn i det!

I 1958 kom Hedda til Camphill for å fullføre det 3-årige seminaret i helsepedagogikk og sosialterapi. Da flyttet seminaret fra sted til sted, Glencraig, Thornbury og Camphill, Skottland. Det var på denne tiden at ble hun kjent med Pietzner-familien og særlig datteren, Christiana. I Christianas mor, Ursula Pietzner, fant Hedda en god venn og en stor mentor gjennom hele livet. I dag arbeider Hedda sammen med Christiana på Grobunn, så dette var et skjebnemøte av de store.

Hedda Smith-Hald
Foto: Borgny Berglund

Fire år senere, i 1962, flyttet en hel gruppe over til USA for å bygge opp Camphill-nettverket der. Hedda fulgte dem året etter. På eiendommen "Beaver Run" i staten Pennsylvania stiftet de det som de kalte "The Children's Village", i motsetning til de større institusjoner som Camphill hadde bygget opp i Storbritannia, hvor det var ofte 40 til 50 mennesker, voksne og barn, i hvert hus. Her satset de på småfamilien, med 10 til 12 mennesker samlet rundt en kjernefamilie. Der bodde Hedda til 1976. Hun giftet seg med en amerikaner og de fikk 5 barn sammen. Dette var pionerfasen for Camphill i Amerika. Alle gjorde alt. Hedda oppdro sine 5 barn, og i tillegg tok hun ansvar for 5 utviklingshemmede barn. Hun var lærer, kokte middag, hadde 2 medarbeidere i huset hvor hun var husmor, og var med i administrasjonen.

I 1976 gikk veien videre til Copake, en Camphill-landsby med voksne mennesker. Familien hadde behov for en litt mer avslappet livsrytme og hadde ambisjoner om å utvikle seg mer i en kunstnerisk retning. Dette varte i 3 år, da var Amerika midt oppe i den store reformen som tilsvarte det som skjedde her i Norge noen år senere, og som vi kaller HVPU-reformen. De store offentlige institusjoner for utviklingshemmede skulle nedlegges, og alle "pasientene" skulle integreres i storsamfunnet.

Hedda og familien innledet et arbeid i små boenheter, opp til bare 8 personer, hvor de sørget for boligsiden,

mens staten tok ansvaret for aktiviteter og arbeid. Det varte bare 3 år, og sammensetningen av den offentlige og den private entreprenørvirksomheten var kanskje ikke så vellykket som det kunne ha vært.

I 1982 gikk veien videre til Norge, nesten 30 år etter utvandring. De var på ferie i Nordnorge, og hadde det så fint at de bestemte seg for å flytte! Der fant de seg arbeid ved Tverstad Gård, den tidens sentralinstitusjon for Finnmark og Troms. Hedda måtte lære norsk på nytt, både språk og kultur, og det var ikke lett! Etter at institusjonen ble nedlagt som en del av den norske reformen, jobbet hun noen år med flyktninger. Tilslutt, i 1994, flyttet Hedda ned til Gudbrandsdalen og tok stilling i Sørfron Kommune som pleie- og omsorgsleder. Dette ble et viktig brudd. De kunne ikke selge huset de hadde bygget nordpå, og ektemannen Steve ble igjen for å arbeide som kunstner, og selge huset. Det endte med at han flyttet tilbake til USA, og Hedda ble sørpå. Alle barna hadde nå etablert og bosatt seg i Norge.

Kontakten med Christiana, nå Bringeland, ble gjenopprettet. Stedet Frenning Vestre ble kjøpt i 1999, og Hedda ble styreleder for Stiftelsen Grobunn som etablerte seg der. Nå har hun endelig pensjonert seg, og har flyttet inn i hovedhuset på Grobunn.

Livet er en sirkeldans, en rundreise, slik som Hedda opplever det. Grobunn er bare noen timer med bil fra Hallingdal, der dette eventyret begynte. Veien har gått gjennom Nordnorge i to vendinger, til Danmark, til Storbritannia, til USA. Mange år i fellesskap har vekslet med år som vanlig familie. Nå sitter Hedda i den fine lafete leiligheten i annen etasje på Grobunn. Vi drikker kaffe og prater om nordmenn som reiser ut og opplever hele livets eventyr, for så å komme tilbake til Norge igjen.

Jeg lurer høyt på om Hedda er i slekt med andre. Med Hellig Olav, med Sigurd Jorsalfar, med Hamsuns August, ja med Knut Hamsun selv, med Helge Ingstad. Hvor mange verdifulle erfaringer disse mennesker bringer til vårt lille land, langt her opp i nord! Mange takk, Hedda!

En samtale med Aud Pedersen

Aud bor på Svaleredet i Ita Wegmanhus. Rommet hennes vender mot vest der det er mye lys, en flott utsikt over skogen og åsene, der himmelen er stor og nær. Da vi satt der tenkte jeg at det er helt riktig for et eldre menneske å bo nettopp her.

Tekst SIMONE WANTZ
Foto BORGNY BERGLUND

Aud er fra Bergen. Hun har et langt og rikt liv i Camphill bak seg, med mye kunnskap om barnets utvikling. Hun bodde i løpet av sitt liv på mange forskjellige steder i England og Skottland, for deretter i de senere år å flytte tilbake til Norge. Først til Solborg og deretter til Hogganvik, hvor hun drev veveriet i mange år. Høsten 2009 flyttet hun til Ita Wegmanhus på Vidaråsen. Aud kan spørres for mangt og meget, hun er veldig våken for de andres ve og vel. Jeg fikk mange gode råd angående dikt og vers til eurytmi. Ja Aud laget til og med noen dikt på bestilling!

SIMONE: Aud, nå har du vært en god stund på Vidaråsen. Vi er alle veldig glade for at du er her, med all din interesse i mennesket, din åpenhet, ditt fløytespill og med all din omsorg her i huset der det trengs! Du ble 86 den 16. februar. Hvordan er det å flytte i en høy alder til Vidaråsen til Ita Wegmanhus?

AUD: Da jeg kom hit var jeg veldig trøtt, jeg var psykisk og fysisk helt utmattet. På Ita Wegmanhus ble jeg så godt mottatt og sett etter. De første månedeene var det bare en velsignelse å sitte i godstolen. Det var veldig hyggelig å komme til ro her og jeg har det nå veldig bra.

S: Hvordan er det å bli eldre? Det er så mye ungdommelig over deg!

AUD: Alt tar mer tid og at man blir mer skjelvevende på hendene. Skjelvende har jeg alltid vært for-

resten. Men egentlig følte jeg meg ikke så veldig gammel da jeg kom hit, fordi jeg arbeidet fortsatt på Hogganvik med to elever, og det trengte en del innsikt og forberedelse. Sist ble jeg veldig syk og fikk en kreftdiagnose. Jeg visste i en periode at jeg kunne dø når som helst, jeg var forberedt på det. I telefonsamtaler med min svoger snakket vi om døden, og om at jeg skulle begraves der hvor min søster ligger. Alt var i orden og gjennomtenkt. Tanken om å dø var helt naturlig.

S: Men du er i live og mer og mer aktiv igjen!

AUD: Ja. Etter hvert sa en stemme i hodet mitt at du kommer ikke til å dø av denne sykdommen. Så tenkte jeg: vel, det er ikke det jeg dør av. Jeg ble bedre, og sist de så på meg kunne de ikke finne denne kreften mer...

Alle er de flinke her. Så her er jeg og har det mye bedre igjen. Og dette under denne usedvanlig harde vinteren.

Nå må jeg lære å gå mer og bedre igjen. En stund kunne jeg heller ikke skrive, så jeg fikk ikke skrevet julepost i år fordi hendene var så skjelvevende. Men også dette har blitt bedre, jeg skriver igjen.

S: Det er veldig hyggelig å ha deg her i huset, Aud, du bidrar med mye; som å lede bibelaftener, finne fram sanger og fortellinger, spille fløyte, du tar deg av alle de andre som bor her med en hyggelig og varm omsorg! Bare det "å være", er en viktig oppgave her i huset.

AUD: Ja jeg kom meg aldeles utrolig... etter planlegging av begravelser. Det er litt som et nytt liv. Jeg er jo veldig glad i å spille fløyte for de folkene i huset her. Så mistet jeg pusten, men nå har jeg begynt å øve meg opp igjen, så jeg kan puste og spille litt fløyte nå.

Nå er jeg virkelig en pensjonist. Så nå gjør jeg hva jeg vil og jeg trekker meg tilbake når jeg trenger det.

S: Så du tar vare på deg selv?

Fortsetter på side 16

AUD med et smil: Ja, jeg holder på å lære det. Noen ganger er det ikke lett når man er nyskjerrig og gjerne også vil være litt sosial. Så går jeg ned men holder ikke ut alle lydene rundt meg. Ofte skvetter jeg himmel-høyt og må gå opp igjen. Men jeg er jo vant til å skvette, fordi jeg alltid har vært ømfintlig for lyd. Og det ble verre da jeg ble svakere.

S: Du har et langt liv i Camphill bak deg. Det kan ikke alltid ha vært lett å være en Camphillmedarbeider med store helseproblemer, og det hadde du gjennom hele livet ditt.

AUD: Nei, det var ikke lett. Men hovedsaken var alltid arbeidet med barna, og å konsentrere meg rundt dette arbeidet. (I England og Skottland arbeidet Aud med barn på Camphillskoler). Ofte måtte jeg begrense meg. Det er en stor utfordring i Camphill! Jeg var veldig glad i barna. Jeg elsket dem – og de elsket meg.

S: Og det nye livet ditt du har fått nå; Hvordan ser det ut?

AUD: Jeg skal ikke gjøre noen ting jeg blir trøtt av!

Simone Wantz samarbeider med Aud Pedersen om en lengre biografi, skrevet av Bente Kristensen.
Red.

Et spennende møte med Christian Egge

Idealene: frihet – likhet – brorskap har vært en del av Christian Egges hverdag i flere år. Hvem er Christian Egge? Bergenser, men ukjent for mange her i landet fordi han har tilbragt de siste 20 år utenfor landet – mest i Järna, Sverige.

Tekst BORGNY og SVEIN BERGLUND
Foto BORGNY BERGLUND

Christian har i 2010 vært med på representantskapsmøte i landsbyene Jøssåsen og Vidaråsen, men i dag har vi ham på besøk i Solbakken her vi bor i Hole kommune. Han kommer med et stort smil, hurtige skritt, slenger av seg ryggsekken og er straks til stede. Å være fullt og helt tilstede er en egenskap han utforsker og har oppdaget betydningen av hos kulturpersonligheter omkring i verden.

Først til friheten:

Hva forstår vi med frihet og hvordan virker den? Christian er nå en fri åndsarbeider. Han har brutt sine broer hos oppdragsgivere i Sverige. For å finne svar på frihetsspørsmålene reiste han rundt i verden og intervjuet 16 innflytelsesrike personer. Reisen ble til en bok: "Frihetens Vilkår" som er utkommet på norsk. (Den kan anbefales på det varmeste). Boken har et personlig preg, vi blir ikke bare kjent med menneskenes tanker og arbeid, men deres personlighet kommer oss nærmere.

Vi møter Biskop Desmond Tutu som forteller oss at "Gud er ikke kristen! – Han er gud for alle mennesker". Vi møter Grigorij Solomono-vitsj Pomerants, den russiske tenker som forteller oss betydningen av å søke et dypt nærvær med mennesker og natur. Alt er en hellig helhet i dypet av oss.

Vi kommer på sporet av at frihet er noe vi tror vi har i Norge – men det er mer ytre frihetsmuligheter.

Den virkelige frihet er noe den enkelte må tilkjempe seg for å bli mer og mer forbundet med verden. Frihetens konsekvens er den sosiale virkelighet – presence – nærvær.

Christian er ingen verdensfjern filosof. Han er samfunnsengasjert, dynamisk og full av spørsmål. Han har oppdaget at på tross av våre frihetsmuligheter, finnes det en usynlig kraft som styrer menneskene, skaper hindringer og dårlige sosiale forhold uten at vi er denne påvirkningen helt bevisst. Det har med penger og økonomi å gjøre. Nye spørsmål lever sterkt i Christian og han har derfor i over ett år reist omkring i verden for å samtale med mennesker som kan gi svar på vår tids økonomiske dilemmaer gjennom tanker, forsøk og praksis. Dette blir en ny bok som utkommer i Norge i 2011.

Begeistring og evne til å engasjere er en kvalitet vi finner i rikt monn hos Christian. Han kan fortelle om et møte med Margrit Kennedy som i 30 år har inspirert til arbeid med lokale

Christian Egge

penges og rentefri økonomi. Han har snakket med Farmida Bi - en islamsk finansiell rådgiver som forteller om islamske banker som arbeider uten renter. Han har snakket med fremstående økonomer – for eksempel David Kortzen som har brutt med den etablerte finansverden i USA og er en forkjemper for en ny økonomisk tenkning som tar omsorg for medmennesker og naturen.

I gymnasietiden ble samtaler med biologilærer Nils Gustav Hertzberg av stor betydning for Christian. I 17-18 års-alderen var han på søken etter livets mening, det førte ham fra Bergen til Einar Grepperuds gård på Bjørkelangen – da var han 22 år. Byguttene ble satt til å skuffe møkk. Der var han i ett år og fikk et skjebnesvangert møte med antroposofien. Deretter ble han messegutt på et forskningsfartøy et halvt år i Barentshavet.

Han har studert språk, filosofi og religionshistorie og er magister i teoretisk filosofi fra Stockholms Universitet. Et kurs i språkforming med Paul Klarskov på Rudolf Steinerseminariet i Järna gav Christian en spontan opplevelse av språkets enorme iboende krefter og førte ham til Dornach hvor han studerte språkforming og drama i 5 år. Han er også utdannet steinerskolelærer. Siden har han vært tilknyttet seminaret på Järna, Sverige. "Min søken har vært en drivkraft i meg, og antroposofien har vært en nøkkel for å forstå store sammenhenger, særlig mellom ulike kulturer og religioner" forteller han. Nå er han åpen for nye oppgaver. Han begynte sin søken i 17-18 års-alderen og er fremdeles et søkende menneske!

Christians begeistringsevne burde være en gave for unge mennesker i dag som synes verden er fattig på idealer og ikke ser muligheter. Her ligger en utfordring for videregående skoler og folkehøgskoler – her har de nå muligheten. Det er langt mellom slike mennesker som både kan lytte og engasjere sitt publikum som Christian Egge gjør.

Gruppeøvelse

Et møte med noen eurytmister

Tekst og foto JAN BANG

Eurytmi er en viktig del i nesten alle våre virksomheter. Vi bruker det som terapi, med titelen Helseeurytmi. Dette kan dere lese mer om i denne utgaven av Landsbyliv, hvor Simone Wantz beskriver sitt arbeid som helseeurytmist.

Landsbyliv tok en tur innom Eurytmihøgskolen i Oslo for å treffe et par av lærerne, møte noen studenter og ta bilder av eurytmi. Høgskolen tilbyr en høyskoleutdanning i faget, godkjent internasjonalt, og i år er alle studentene fra andre land; Kina, Nepal, USA, Tyskland med fler. Et spennende miljø, og et tegn på at høyskolen i Professor Dahls Gate har oppnådd en kvalitet som setter den i verdensklassen!

Landsbyliv ønsker lykke til videre med undervisningen, og håper på et hyggelig samarbeid i fremtiden.

Barbara Nentwig fra Tyskland

Nyheter fra Vietnam

Tekst og foto er tatt fra "Newsletter for friends of Eurasia Winter 2010" oversatt av Jan Bang

I september feiret vi den første store Eurasia Festival i Camphill Perceval i Sveits. Det var en fin sammenkomst med mange venner som ga av sin tid, sine kunnskaper og sine krefter for å skape en suksess. Vi klarte å samle nok penger til å gi \$US 1 800 i legestyr til vårt senter, og til å finansiere reise og opphold for tre vietnamesiske medarbeidere som skal til Sveits for fordypningsstudier.

Mrs. Trinh og Mr. Tu, to av lederne av the Peaceful Bamboo Family – trenings-senter og bofellesskap for ungdom med psykiske og fysiske utfordringer i Hue – kom samme dag til Sveits. De fikk anledning til å besøke flere steder, og deltok i "the International Conference for Special Education" i Goetheanum, i Sveits. Dette var en lærerik reise, og tilbake i Vietnam har de allerede kunne bruke sine nyervervete kunnskaper i sitt daglige arbeid. Denne reisen ga også anledning til å

føle at de var deltagere i et større internasjonalt nettverk som arbeider over hele jorden med mennesker med spesielle behov.

The Peaceful Bamboo Family er blitt det største treningsstedet i Hue i spesialpedagogikk og sosialterapi, og tar inn praktikanter både fra Vietnam og utlandet. Vi utvikler et samarbeid med universitetet i Hue for å formalisere arbeidet så vi kan bli samarbeidspartnere i en høyskoleutdannelse i spesialpedagogikk og sosialarbeid som skal åpne i 2011.

Vi har fått 10 nye studenter i the Peaceful Bamboo Family, og flere av dem har autisme. Dette har stimulert oss til å organisere et pedagogisk treff om autisme i april 2011. I tillegg bygger vi nye verksteder, en barnehage, oppgraderer eldre bygninger til boliger, vi lærer biodynamisk jordbruk og utvikler våre grønnsakshager. Les mer om dette og hvordan dere kan støtte arbeidet på: www.eursia.org.vn

Vennlig hilsen, Lisi and Tho Ha Vinh

Konferanse i sommer

«From Karl König's Medical and Goethe conferences and the bombing of Hiroshima in 1945 to the present».

Metamorphosis: Lake Constance and Japan 2 x 33.

August 7th - 14th 2011.

For 65 år siden ledet Karl König to konferanser i Camphill i Skottland. På samme tid falt den første atombomben på Hiroshima og tilførte forferdelig lidelse for befolkningen der. Slike hend-

elser forsvinner ikke, men blir risset inn i jordens etersfære og utvikler seg videre i den 33-årige syklus av Kristusimpulsen. I år vil to ganger 33 ha passert og de to konferanser kan sees som kimer til en åndelig fremtid som spirer i Hiroshimas ruiner. Denne 33-årsrytmen gir oss håp for støtte fra den åndelige verden for viktige antroposofiske impulser.

Konferansen arrangeres av det nye Karl König Institute. Opplysninger fra: www.karl-koenig-institute.net
r.steel@karl-koenig-archive.net

Nordisk sommerkonferanse i Mariehamn på Åland 3.-7. august

Dette er en av fire Goetheanum-konferanser i forbindelse med 150-årsdagen for Rudolf Steiners fødsel i 1861.

Temaet for konferansen er Kristus i det eteriske. Vi er alle medskapere og tar vårt ansvar for disse dagene sammen. Programmet er utformet som en daglig rytme. På morgenen samles vi til en kunstnerisk opptakt – med eurytmi, forelesninger og et kort musikkstykke i Alandica kulturhus. På ettermiddagen møtes vi alle igjen for å samle trådene. Midt på dagen fordeler vi oss i grupper, kunstneriske og arbeidsgrupper; bare avbrutt av en lang lunsjpause som gir anledning for tilbaketreking i den Ålandske natur. Onsdag kveld er det velkomstfest, hvor vi også feirer Mariehamns 150-årsjubileum. Torsdag arrangeres en kunstnerisk aften i Alandica. Fredag er frikveld, mens lørdag samles vi utendørs på Sjøkvarteret med underholdning og nyter et godt måltid sammen.

Konferansespråk er svensk og engelsk. Gruppene vil foregå på svensk, finsk, engelsk, tysk, norsk og dansk.

Deltakeravgiften er 230 euro.

Vennligst registrer deg direkte på nettet www.innerlight2011.com/no/pamelding

Eller kontakt:
Markku Maula
Suomen antroposofinen liitto
toimisto@antropos.fi

Konferansen i Mariehamn på Åland er arrangert av de nordiske landselskapene av Antroposofisk Selskap i fellesskap sammen med lokale organisasjoner på Åland.

Du finner mer informasjon på www.innerlight2011.com

Å bli sett på

I mitt arbeid med barn og voksne med spesielle behov eller i ungdomsarbeidet i menigheten har jeg ofte erfaringen ”å bli sett på” – av barn og voksne, av mennesker som trenger min omsorg og medarbeidere – og av meg selv, når jeg tenker over mine handlinger.

Tekst av VERENA AALDERS

Foto: Jan Bang
Verena Aalders

Slik spør jeg meg igjen og igjen: Hvordan vil jeg ”bli sett på” og hvordan vil jeg se på det andre mennesket, hans biografi, hans vesen, hans personlighet? Jeg kjenner de forskjellige blikkene

som kan hvile på en eller som jeg kan se på andre mennesker med: Det kjærlighetsfulle, forståelsesfulle blikket, det kritiske blikket, det bedømmende blikket, det gjennomskuerende blikket, det blikket som ser meg og mine muligheter uten å overse mine svakheter – hvordan vil jeg bli sett på?

Barn kan ha et blikk som skuer en rett i sjelen. Ungdommens blikk kan sette en på prøve.

Mellom voksne er et virkelig møte i blikket sjeldent og veldig spesielt, mest i personlige møter mellom to mennesker, mindre i hverdagslige situasjoner. Hver morgen, når jeg tar bussen eller trikken til jobben, opplever jeg dette, at alle er helst hos seg selv og ikke vil bli forstyrret, ofte har jeg det akkurat slik om morgenen også. Jeg vil ikke gjerne la noen tre inn i mitt indre rom, som skjer når blikkene møtes.

Med autistiske mennesker som ofte unngår direkte blikk-kontakt, har jeg i rolige skjønne situasjoner opplevd møter i blikket med en ubeskrivelig dybde og storhet.

Hvordan vil jeg bli sett på?

Jeg har også spurt meg selv, om jeg ønsker meg i forhold til mitt liv, min utvikling, min vorden, alltid et kjærlighets- og forståelsesfullt blikk, eller også et kritisk blikk? Jeg ønsker meg et blikk på meg selv og det andre mennesket,

Foto: Borgny Berglund

som lar meg se selv hvor jeg kan forandre meg – et klart blikk som ikke fordømmer, men heller ikke bare tilgir alt, som lar det vanskelige gjelde og som gjør forandring mulig.

I Johannes åpenbaring blir menneskesønnen beskrevet ”med øyne som ildsluer og hans ansikt lyste som solen i hele sin kraft.” I brevene til englene til de syv menighetene taler Kristus tydelig og klart om det som trenger forandring, men alltid først etter han har fremhevet det som var bra, det positive. Bare når jeg også vet om min verdi og hva som blir verdsatt av andre mennesker, kan jeg også ta imot kritikk, kan forandre meg og virkelig ville denne forandringen. Det beskrevne blikket til menneskesønnen er ikke bare strålende og kjærlighetsfullt som det er beskrevet i noen nær-døden-oplevelser, men brenner i sjelen til det imøtekomende mennesket, brenner ut det som trenger forandring – et strengt blikk, men som også gir meg valget. Jeg avgjør om og hvordan jeg vil forandre meg, men skildringen i apokalypsen handler om et skille mellom menneskene, som velger hvilken vei de vil gå, som skal bestå en kamp, en prøve i den egne sjelen.

I Henrik Ibsens ”Peer Gynt” skildres det i en scene hvordan Peer har et møte med de tankene som han skulle ha tenkt, med de sangene som han skulle ha sunget, med de ordene som han skulle ha talt, med de tårene som han skulle ha grått, med de gjerninger som han skulle ha gjort – en smertefull opplevelse av virkningen av hans eget liv på andre mennesker. Som gammelt menneske opplever han hvordan

Solveig har båret bildet av ham i hjertet, som det mennesket han egentlig skulle ha vært.

Når vi opplever å bli sett på en slik måte av et annet menneske, føler vi at vi virkelig blir sett og gjenkjent i vårt innerste vesen, vårt urbilde. Anke Weihs beskrev ham slik i sitt innlegg ”Life with

Dr.Kønig” som sto i The Cresset, vol.12, nr.4, Mikkelmess 1966:

” Hans øyne var store og alvorlige. Når de hvilte på deg, så de ikke bare gjennom deg, men de syntes å skape deg på nytt. Noe dypt i deg syntes å gi svar på dette blikket – om du ville det eller ikke; du syntes å være den som du virkelig var, bak dine vaner, dine hemninger, dine illusjoner. Dette spesielle blikket var en enestående karakteristikk av Karl Kønig. Jeg ville kalle det det ”skapende blikket”. Han så ikke bare hvem du var, men også hva du hadde som oppdrag å bli. Det finnes mennesker som betrakter og gjennomskuer en, som kan se hvilke krefter det er som råder. Men bare veldig få kan ”skape en på nytt”. Hos Kønig var blikket gjennombruddet for varmemstrømmen, blikket selv var helbredende. Man følte: Du er blitt sett med respekt og medfølelse i din skjulte sannhet. Jeg tror at dette første alvorlige blikket (...) var det avgjørende skrittet til helbredelse. Jeg følte meg objektivt tiltalt i mitt vesens beste del.”

Gud velsigne jorden som jeg står på.
Gud velsigne veien som jeg går på.
Gud velsigne målet som jeg nå lever for.
Du alltid og alltid, velsigne meg også når jeg hviler.

Velsigne det som min vilje søker.
Velsigne det som min kjærlighet trenger.
Velsigne det som mitt håp hviler på.
Du, kongenes konge, velsigne mitt blikk.
(Irsk velsignelse)

Dette er en forkortet versjon av et innlegg som sto i Kristensamfunnets blad nr. 4/2010. Red.

Mitt Community-arbeid på Solborg

De som har vært virksomme i Camphill-landsbyene lenge kjenner til Camphill Community, en krets som har som oppgave å nære åndelige aspekter ved landsbylivet.

Tekst av JAN BANG

Jan Bang
Foto: Borgny Berglund

Blant denne gruppen har de forskjellige medlemmene ulike synspunkter om hva Community innebærer og hvordan Community skal forholde seg til landsbyen og det bredere samfunnet. Hver landsby innenfor

Camphill-nettverket har også utviklet sin egen Communitykultur. Forskjellene er kanskje ikke så store, men det er alltid interessant for meg å høre hvordan andre steder har sine Communitymøter.

Delvis for meg selv, og for at andre kan vite litt om Communitygruppen, formulerer jeg noen tanker her. Dette er helt personlig, jeg uttaler meg ikke på vegne av andre.

Et fellesskap, en landsby, et kollektiv og en gruppe mennesker som arbeider sammen har et samlet liv som vi kan betrakte som en organisme. Vi kan se de ytre tegn, bygninger og arbeidsplasser. Vi kan også legge merke til noe vi kan kalle det eteriske: kommunikasjon, beskjeder, samtaler, møter og aktiviteter. Vi kan også fornemme noe åndelig-sjelelig. En stemning, en kvalitet, noe som fortsetter selv når individuelle menneskene slutter og nye trer inn. Dette er forbundet med våre følelser, og vi kan spørre oss hvordan vi føler oss selv i fellesskapet. Er dette et lykkelig sted? Føler jeg meg trygg? Er det noe trist over stedet? Akkurat som når vi treffer et nytt menneske, får vi et inntrykk av individets temperament; melankolsk? Sangvinsk? Og akkurat som et individ, foranderer dette seg hele tiden. Det er derfor en som besøker Solborg kan beskrive det som et spennende sted, mens en annen, som kommer noen dager eller uker senere, får et helt annet inntrykk. Det er dette åndelige-sjelelig jeg viser til når jeg snakker om stedets individualitet og stedets biografi.

Jeg vil konsentrere meg her om dette åndelige, noe som Karl König kalte "fellesskapets hjerte". Dette er noe sentralt, og alt som strømmer gjennom fellesskapet strømmer også gjennom hjertet. Communitygruppen er ikke hjertet, men prøver å være bevisst om hjertet, prøver å hjelpe med denne strømmen, forsterke den og nære den.

De som føler seg tiltrukket til å bli medlemmer kan ha mange ulike oppgaver innenfor eller utenfor landsbyen. Medlemskap skulle være en tjeneste, utført i frihet, en frihet som påtar seg plikter. Community skal ha initiativ, men ikke gods og eiendeler. Dette beskrev König i flere memorandum som han sendte til medlemmene av Camphill i 1940- og 1950-årene. König skriver ett sted om at Community skulle være fellesskapets samvittighet. Det er viljen som gjennomfører gjerninger og den trenger ofte hjertet eller samvittigheten til å temme seg litt.

Communitygruppen skal ikke ha noen administrerende eller bestemmende funksjon, men skal være der hvor sosiale strømninger blir tatt opp og belyst. Communitys oppgaver ligger stort sett innenfor det frie åndsliv, og der tar vi konkrete skritt. Gruppen kan bestemme seg for å ta et initiativ, invitere til et åpent møte, en diskusjon, arrangere et foredrag eller foreslå et tema for studiearbeid til jul eller påske. På denne måten blir temaer bearbejdet og så strømmer de videre i fellesskapet.

Noen ganger i året har vi hatt "Åpne Communitymøter", hvor alle medarbeiderne er invitert. Vi har hatt samtaler rundt temaer som "tillit", "kjærlighet" og "hjem". Både deltagelse og tilbakemeldinger har vært stort sett positive, med flere av de nye, yngre medarbeiderne som ville gjerne ha flere slike møter.

Et annet initiativ som kom ut av våre Communitymøter hadde som mål å skape en større bevissthet om Camphill som en internasjonal bevegelse, og høsten 2010 feiret vi Camphills 70-årsjubileum. Da skapte vi en verdig stemning med musikk, sang, levende lys, fortellinger og lysbilder.

Communitymedlemmer påtar seg også private, individuelle oppgaver som lesing, bønn, meditasjon, og tekststudier. Dette er nesten ikke synlig eller målbart, men er viktig som en del av det usynlige livet som foregår i et fellesskap.

Bibelaften er et fenomen som har opptatt meg mye. König skriver klart at Communitymedlemmer er "hjelpere og beskyttere av Bibelaften", noe som jeg prøver å holde i bevisstheden. At det foregår en stor forandring i hvordan vi forholder oss til dette fenomenet er helt klart. Jeg har en følelse av at Bibelaften er i ferd med å forsvinne på noen steder, og endre karakter på andre. Her gis det ingen fasitsvar, og det eneste jeg kan gjøre er å snakke om det og tenke på det. Bare å ta opp Bibelaften som et tema er å heve den inn i vår bevissthet.

Jeg er selv i en situasjon som har åpnet opp nye tanker rundt Community. For to år siden flyttet jeg ut av Solborg, og bor nå noen minutters gangvei derfra. Jeg føler meg fortsatt forbundet med stedet og fellesskapet, og deltar i Communitymøter nesten hver uke. Vi har også to andre medlemmer i en lignende situasjon, og i området finnes det mange flere medlemmer av Community som ikke lenger kommer til møter, som kanskje ikke føler seg så forbundet.

På en måte er Community den indre krets, det er kjernen i fellesskapet, men den har ingen fysiske grenser, akkurat som hjertet (det åndelige, ikke den pulserende fysiske organ) ikke har grenser. Vi snakker jo av og til om mennesker med store hjerter. På samme måte har Community ingen grenser, og jeg er veldig bevisst over at våre bestrebelser omfatter hele samfunnet, hele verden, hele kosmos og fremtiden.

Det som vi kaller Community ligger i det åndelige, ikke i det fysiske. Det gjenspeiler den grunnleggende antroposofiske tanken at alt i denne fysiske verden har sitt opphav i det åndelige.

Foto: Jan Bang

Helseeurytmi – terapeutisk eurytmi

Terapeutisk eurytmi er en videreutvikling fra kunstteurytmien. Etter at spørsmålet ble stilt om ikke eurytmien også kunne utvikles til en terapi, ga Rudolf Steiner i 1921 et kurs for medisinerere og noen eurytmister, hvor en begynnelse til helseeurytmi ("man kann es eine Art Heileurythmie nennen" R. Steiner, 12.4.1921) ble gitt.

Tekst av SIMONE WANTZ

Simone Wantz
Foto: Jan Bang

Siden da blir terapeutisk eurytmi praktisert i samarbeid med en lege: i sykehus med antroposofisk medisin, på steinerskoler, i barnehager, i omsorgsarbeid med barn og voksne, i pleiehjem og i egen praksis. Og det kunne ønskes at denne terapien kom enda mer "ut i verden" og fant veien til flere.

Terapeutisk eurytmi er en bevegelsesterapi som virker inn på hele mennesket. Det vekker en bevisstgjøringsprosess gjennom bevegelse, og har en forebyggende, harmoniserende og helbredende virkning på kropp og sjel. Den anvendes for mange kroniske og akutte sykdommer og utviklingsforstyrrelser.

Man arbeider i terapeutisk eurytmi med rytmer, med formbevegelser i rommet og med språkbevegelser. Alle disse bevegelser grunder på menneskets indre organisasjon, som også har en dyp sammenheng med evnen til å tale. Bevegelser i strupehode og de andre språkorganer når vi taler, blir forvandlet til en bevegelse med hele mennesket. "Eurytmi er synlig språk".

Terapeutisk eurytmi virker dypt inn i menneskets organisasjon. Den bringer en sunn bevegelse og formkraft inn i

vårt "livslegeme" (inn i de krefter som former og beliver vår kropp) som deretter igjen virker inn i det fysiske og inn i sjelen. Bestemte målrettede bevegelser blir til "medisin". Er ikke dette en terapeutisk kulturimpuls for framtiden? At bevegelse som en utfører selv kan virke helbredende? Også fordi denne terapien taler direkte til viljen: man må gjøre det selv. Viljen og jeget blir styrket samtidig med at øvelsene virker inn i vårt organsystem.

En fordypelse

I de siste år har det på flere høyskoler blitt mulig å gjøre masterstudier i de forskjellige virksomheter med eurytmi. For å fordype arbeide mitt med terapeutisk eurytmi og for å utforske eurytmiens virkninger i forskjellige sykdomsprosesser, bestemte jeg meg til å gjøre et masterstudium i terapeutisk eurytmi ved Alanus Høyskole i Tyskland. Denne deltidsstudiet varte i 2 år.

Studiet inneholdt en del medisinsk videreutdanning, kurs i sosial kompetanse og en fordypelse av den terapeutiske eurytmien. Studentene i mitt kurs var godt voksne mennesker hovedsakelig fra Tyskland og Sveits, men også flere fra de skandinaviske land og noen fra New Zealand. Alle hadde mye erfaringer i sitt yrke. Det ble til inspirerende og lærerlike samtaler og utveksling av erfaringer blant studentene. Gjennom de to årene var det en del kurs vi (studentene) måtte gi om et bestemt tema, og også oppgaver som måtte skrives, samtidig med at vi ble innført i en forskende arbeidsmetode.

Temaet for min forskning var "Epilepsi og terapeutisk eurytmi".

Spørsmålsstillingen var hvorvidt terapeutisk eurytmi kan ha en virkning på en epileptisk konstitusjon og på epileptiske syndromer som anfall og absens. Det ble gjennomført en be-

handling med en person (B.E.) som har en epilepsi siden tidlig barndom, ved siden av andre diagnoser. Målet med behandlingen var å hjelpe B.E. til å takle hverdagen bedre, til å forbedre likevekten, og innvirke på anfall (grand mal og absens), forminske irritasjoner, støtte oppvåkingsprosesser, som har mye med den epileptiske konstitusjon å gjøre, og også å støtte ham i sin videre utvikling.

I oppgaven beskrives epilepsi historisk, medisinsk, det vises hen til synspunkter til den antroposofiske medisin, og Rudolf Steiners uttale i helsepedagogisk kurs. Oppgaven behandler oppvåkingsprosessen og gir et innblikk i terapeutisk eurytmi for epilepsien, beskriver øvelsene, for deretter å dokumentere behandlingsforløpet og virkning i dette tilfelle. Deretter følger en refleksjon over terapiprosessen.

Det å gjennomføre et forskende arbeid med B.E. var en spennende og givende oppgave. Men deretter å skrive oppgaven, bevisstgjøre seg hva som skjedde, og så ordsette seg, var en vanskelig og lærerik prosess.

B.E. var veldig aktivt og med mye humor med i prosessen. Han opplevde det som en stor hjelp at han selv kunne gjøre noe for sine vanskeligheter og han øvde med stor utholdenhet også mellom terapitimene. Dette hadde sin virkning!

Menneskene rundt B.E. og terapeuten la merke til visse forandringer. De korte absensene i løpet av dagen ble mindre, en begynnende Grand Mal tidlig en morgen brøt ikke ut, irritasjonsmomentene ble mindre, B.E. hadde etter terapitimene en bedre likevekt, og ellers står han per i dag bedre og sterkere enn før.

Fortsetter på side 22

Han klarte bedre å ta del i sosiale aktiviteter der han bor. Åndedrettet ble dypere og han ga uttrykk at han sov bedre og at han hadde lettere for å våkne om morgenen. Stivheten i kroppen ble mindre under terapitimene.

Terapiforløpet som ble dokumentert varte i 10 uker med 2 terapeutiske eurytmimer per uke. Men terapien vil bli gjennomført i et år, med pauser. Dette tilfellet med en livslang epilepsi og flere andre diagnoser trenger en lengre behandling for forhåpentligvis å ha en blivende virkning på konstitusjonen. Men allerede etter dette behandlingsforløpet var en virkning av terapien med eurytmi tydelig, med en antydning av en endring til den epileptiske konstitusjonen.

B.E. øver videre.

Karl König skrev et spill for langfredag som ofte blir vist i påskeuken på Camphillsteder. Der opptre i begynnelsen syke mennesker som alle er opptatt med sin egen smerte. Under dramatikken med et epileptisk krampeanfallet og med truende soldater som skal bringe alle de syke til en ensom øy, finner plutselig alle sammen seg rundt dette mennesket med epilepsi. Alle glemmer sin egen lidelse og er full av medlidenhet. Det danner seg rundt dette mennesket med anfallet en felleskap, hjertekrefte ble frie og alle våkner de opp til en ny og lys bevissthet.

Under denne forskningen oppsto et nytt spørsmål: om kanskje de epileptiske syndromer berører noe allment menneskelig: den vanskelige prosessen til å våkne opp i dette jordtilværet? Det vil si at sjelen kan klare å gjennomtrengre kroppen og også forbinde seg med verden rundt.

Det norske språket har begrepet å helbrede som betyr: å bli (å berede) hel.

Gjennom terapeutisk eurytmi kan det bli gitt et middel til å støtte oppvåkingsprosesser og å bli en "helhet" – det vill si: skape harmoni mellom ånd, sjel og det fysiske.

Til slutt vil jeg uttale et stort Takk til B.E. for all interesse, utholdenhet og humor!

Jeg hadde en gang en søster...

Hun satt ofte på rommet sitt. Der malte hun det samme motivet om igjen og om igjen. I midten noe som lignet en sol. Ut fra dette midtpunktet lot hun det renne ut en rekke fargeelver, helt til arket var fullt.

Tekst av FRODE BARKVED

Frode Barkved
Arkivfoto

En gang spurte en femårs gutt meg om solen kanskje var Guds hjerte. I min søsters malerier var det helt tydelig at hennes hjerte var blitt en sol som strålte til alle sider. Som liten gutt fant jeg ut at min søster tilhørte et eget folk. De hadde et eget glimt i øynene, og de smilte og lo ofte. Jeg trivdes sammen med dem. De hadde alle, på hver sin måte, noe solaktige over seg; de strålte vidt og bredt og gjorde ikke forskjell på folk.

I alle familiære selskapeligheter dannet dette barnlige sollyset fra min søster et rom det var lett å være i, også for dem som i utgangspunktet sto hverandre fjernt. Jeg husker hvordan latteren hennes trillet gjennom rommet, og hvordan hun aldri ble lei av å dele ut klemmer til alle og enhver. Til og med en sur og temmelig streng onkel måtte slippe fra seg et bredt og varmt smil, helt uten mulighet til å holde masken under min søsters solregime.

– Dette solfolket, tenkte jeg da jeg ble eldre – er ureduserbare. De vandrer rundt på jorden med et overskudd av kjærlighetskraft, og er levende bevis på at det finnes en himmel i oss, som en åndsfornektende tid forsøker å psykologisere, ironisere og bortforklare i hjel. Men når menneskene «avhimles», tenkte jeg, blir det mørkt og kaldt i verden.

Min søster døde temmelig brått. Hun hadde gledet seg til å feire sin 40-årsdag, men før vi visste ordet av det var hun døende. Mens hun lå be-

visstløs på dødsleie, bøyde jeg meg helt inntil henne. Da slo hun helt uventet øynene opp og så på meg, og jeg opplevde noe som jeg aldri kan glemme, og som jeg ennå i dag, elleve år senere, ikke kan tenke på uten at hjertet slår fortere: Hun hadde alltid hatt de karakteristiske trekkene som hører til solfolket. Men i det øyeblikket hun åpnet øynene, ropte navnet mitt gledesfylt, og så smilende på meg med et blikk overfylt av sol og varme, smeltet trekkene bort, og i et tidløst nu var hun intet annet enn et menneske, forvandlet til sol. Så forsvant hun inn i bevissthetsløshet og døde dagen etter.

Da Cristoph Probst, som tilhørte den tyske motstandsgruppen «Den hvite rose», fikk høre hva som skjulte seg bak nazistenes eutanasi-program protesterte han, og sa at ingen kan vite hva som bor inne i en psykisk handikappet, «hvert eneste liv er dyrebart». I 1943 ble han henrettet, 23 år gammel, for å ha spredt tanker om hva han mente var et menneskeverdig samfunn. Solfolket, – den gang kaltes de mongoloide – var blant dem som ble drept med en sprøyte gift eller en dusj med gass, for å spare den tyske staten for de økonomiske belastninger «laverestående individer» utgjorde.

1. desember 2010 leser jeg i Klassekampen at nesten ingen velger å føde barn av solfolket etter at screening ble innført i Danmark. I samme artikkel ser vi bilde av en som ble født. Han heter Noah, og ansiktet hans tilhører uten tvil solfolket. Morens hans sier at hun opplever det sårende at slike som Noah skal fjernes før de blir født, fordi de koster samfunnet penger. Det har blitt mørkt og kaldt i verden.

Innlegget sto først i Klassekampen 6. desember 2010.
Red.

Fortid er nåtid

Jeg besøkte nylig den lille byen Pirna sørøst i Tyskland, ikke langt fra grensen mot Tsjekkia. På en høyde over byen ligger Schloss Sonnenstein.

Tekst av KRISTIN B. AAVITSLAND

Det er et borganlegg fra middelalderen, ombygget og forandret gjennom århundrenes løp, fra festning til fyrsteslott, fra kurbad til psykiatrisk anstalt. I 1940 og 1941 var borgen også åsted for en av nasjonalsosialismens mange forbrytelser, nemlig Hitlers eutanasi-program. Hensikten med programmet var å rense den ariske rase for uønsket arvestoff. Dette ble gjort ved en velorganisert utryddelse av mennesker med fysiske eller psykiske avvik fra det nazistene vurderte som "lebenswertig". I løpet av to år ble derfor 15 000 funksjonshemmede, demente og psykisk syke barn og voksne fraktet til Sonnenstein i grå busser. De ble mottatt og registrert på en sykehuslignende institusjon inne på borgområdet. Så ble de gasset i hjel i "sykehusets" kjeller, ofte samme dag de ankom. Dødsattester med fiktiv angivelse av dødsårsaken ble deretter sendt deres pårørende.

Idag er "sykehuset" et minneste for disse 15 000 menneskene. Noen av dem er avbildet i de tomme rommene i kjelleren, der de engang ble drept og deres lik ble brent. Da jeg gikk omkring i disse kjellerrommene, ble forbrytelsene som engang fant sted her nærværende på en rystende måte. Historien satt i veggene i all sin gru. Men den var historie. Både ofrene og forbryterne var borte. Jeg kunne puste lettet ut: Med sin lavmælte og respektfulle formidling forsøkte minnesteedet å gi oss mennesker vår verdighet tilbake. Kjelleren på Sonnenstein skal minne oss om å lære av historien: Nazistenes effektive og velsmurte maskineri for utryddelse av medmennesker er uten sidestykke, og kan og skal ikke gjentas.

Men to etasjer ovenfor var jeg ikke like sikker lenger. Her var det en utstilling som fortalte om byråkratiet som omga eutanasi-programmet, teknologien som muliggjorde det

Kristin B. Aavitsland

og ideologien som legitimerte det. Brevet fra Adolf Hitler personlig som ga klarsignal til å gi de "lebensunwertige" nådedødet, gjorde selvfølgelig sterkt inntrykk. Monsteret Hitler var altså den bevegende årsak – eller? Hva med legene og juristene som i tiårene før argumenterte for rasehygiene og bidro til å berede grunnen for Hitler-regimets forbrytelser? Deres rapporter og anbefalinger fra 1920-årene og fremover var også blant de gulnede dokumentene i utstillingsmontrene. De inneholdt slett ikke militante ordrer. Tvert imot besto de av fredelig og velment argumentasjon. De var fulle av omskrivninger, fremmedord og henvisninger til undersøkelser og statistikker. Tilbakestående vil sjelden få lykkelige liv, viste forskningen. Og demente eldre har ikke noe å leve for. Så hva er da vitsen med å la dem leve?

Rasehygienikerne hadde folket med seg, kunne de forsikre om – sikkert med rette. For når de ble spurt, viste det seg at folk ikke hadde så mye imot å slippe byrdene med syke og pleietrengende. Faktisk var foreldre ikke fremmede for barmhjertighetsdrap på egne barn.

Etterhvert som jeg leste juridiske utredninger, medisinske anbefalinger og byråkratiske skrivelser som diskuterte fordelene ved å ta livet av dysfunksjonelle individer, oppdaget jeg at 1920-tallets retorikk på slående vis klang sammen med diskurser fra våre dager. De legitimerende

argumentene var faktisk ikke så ulike dem som brukes når man argumenterer for fosterdiagnostikk, selektiv abort og "designerbabyer". Og toneleie og språkbruk var påfallende velkjent. Velment, vennlig, saklig, vitenskapelig, sivilisert.

Er ikke sammenligningen helt urimelig, tenkte jeg så. Er det ikke i drøyeste laget å sidestille nazistenes groteske eutanasi-program med dagens fosterdiagnostiske forskning? Eller er det slik at den, sammen med vår tids medisinske begrunnede tro på at en frisk kropp er den høyeste (og eneste?) lykke, kan ha konsekvenser som gjør at sammenligningen blir mindre urimelig? Kan historien likevel gjenta seg – og holder den på å gjøre det?

Formidlingen av nazismens forbrytelser mot menneskeheten er gjerne båret av spørsmålet "Hvordan kunne det skje?" Dette spørsmålet er ofte retorisk stilt, fordi det impliserer en fremmedgjøring: Vi fatter det ikke, fordi vi selv er ikke slik. Som kristne mener vi oss kanskje til og med å ha en viss immunitet mot å opptre som medløpere i prosjekter som truer menneskeverdet – vi tenker vel at vår tro fungerer som en slags vaksine. Men når grensene i dag stadig tøyes lenger i retning av sortering av arvestoff, bortvalg av ufødte barn og sykelligjøring av fysiske og psykiske variasjoner, må vi spørre oss selv om vi ikke egentlig er tause vitner til en utvikling vi som kristne har plikt til å ta mer høylytt avstand fra enn vi gjør. Kanskje er det ikke så stor forskjell på oss og befolkningen i den lille byen Pirna, som så de grå bussene kjøre opp til borgen over byen og kjente lukten av brent hud og hår rive i nesen – de gyste vel litt, kjente ubehag, uhygge, frykt – og fortsatte med sitt.

"Vergangenheit ist Gegenwart", sto det som en påminnelse for besøkende til minnesteedet: Fortid er nåtid. Det kan kanskje vise seg å være sant på mer enn en måte.

Kristin B. Aavitsland er kunsthistoriker og forsker ved UiO. Innlegget sto først i St. Olav, katolsk tidsskrift, juleutgaven 2010

Jeg var fire-fem år gammel

Tekst av NINA BRUN

Jeg var fire – fem år gammel. Jeg hadde fremdeles ikke noe blikk. Ikke noe sprog. Og da jeg noe senere begynte å prate mitt første Nina-sprog, fikk jeg en gang høre:

– Snakker hun alltid med den lyse stemmen?

Ja, jeg hadde en lys stemme. En FOR lys stemme. Den gikk bare opp i fistel.

Og jeg følte langt innefra at jeg, Nina, med mitt selv, min alt for lys stemme IKKE på langt nær var verdig det mektige, hellige Logos. Sproget. Og så var det fremmed for meg. Og mitt fraværende blikk var ikke verdig å se hva som helst heller.

For å skue lengere tilbake i min bisarre biografi, hvor jeg, veldig subjektivt, syntes at alt som hadde med julekortsno, Disney-glitter og pynt var så fordømrade klisse-klisse-smiskete (det Luciferiske) og hvor jeg liksom måtte ha en passende motvekt, med grøss og gru, alt maritimt, lugubert, "rått" mot-sprøvetøft og nifst, slik som flom, øs-regn/stormflo, Macbeth, The London

Nina Brun. Foto: Nils Erik Bondeson

Kristosofi, Kosmosofi eller Karmosofi å gjøre!

Jeg finner det nokså frustrerende, når det kommer til dispuTT, argumentasjon mellom en funksjonshemmet og en funksjonsfrisk, at uansett høres den funksjonsfriske mye mer myndig og fornuftig ut enn den funksjonshemmede! De er mye flinkere til å argumentere (sette munnkurv på) enn vi. Jeg må SKRIVE for å kunne holde tritt, for jeg ER ikke så rask i replikken når jeg diskuterer/argumenterer med en funksjonsfrisk. Jeg høres mer kranglete og uforskammet ut, der den funksjonsfriske høres mer myndig og verdig ut.

Men nå har det heldigvis snudd mye på vei. Mange hilser på meg, gir meg klem, synes jeg synger så vakkert, og bidrar i Landsbyliv og gjør en god innsats på urteverkstedet. Mange synes jeg er gripende og yndig og flink. At jeg har god selvinnsikt.

Dungeon, spøk-elser, men som har vist seg å helle til det Ahrimanske, som er det Disney-klisse-kaketes rot/opphav, og som bare er enda VERRE! For DET har jo ikke noe mer med verken

All god attest, ros og lovord bidrar med å oppveie alt det som har vært leit og galt i forbindelse med min sjeleblindhet, som nok dog enda kan spille meg et puss. Men all den vennlige, kjærlige imøtekommenheten, samt min egen burleske originalitet, all musikalitet og alt jeg har både skrevet, tegnet, malt og lest, helt fra jeg var lite barn, hvor jeg opp gjennom livet har enten tegnet eller skrevet mange av mine drømmer jeg har hatt om natten. Og nå kan alt det som har vært negativt forvandles til noe positivt!

Og her på Solborg får jeg så mange lovord og heder og henvendelser og spørsmål om råd og hjelp både av mine medbeboere og medarbeidere! Hei, Nina! Roper stadig et medmenneske!

Nå er jeg plutselig blitt så populær og elsket. Jeg blir nesten paff, forlegen, men veldig glad!

For foreløpig er det litt uvant å være såpass populær i forhold til før, men jeg ser jo selv at jeg er mer interessert i de andre, mer uselvisk og entusiastisk oppkvikkende på lik linje med andre. Og mer omtenksum!

Vi er kommet nærmere hverandre. Og selv om jeg enda kan føle vanlig ensomhet, så føler jeg en kosmisk allehet.

Dette er utdrag fra et lengre manuskript som Nina Brun arbeider på med tanke på utgivelse. Red.

AP og Down

Mange av Landsbylivs lesere møtte skuespilleren Marte Wexelsen Goksøyr på "Peer for alle – 2009" da hun opptrådte der. I februar møtte hun Jens Stoltenberg i vandrehallen på Stortinget og presseoppbudet var stort. Det ble bråk av det. Ord som uverdige og at Stortinget er blitt teaterscene, var harde ord som falt i etterkant av dette.

Dagfinn Høybråten skriver om dette: "Det å invitere interesserte til Stortinget når saker de er opptatt av blir behandlet er ikke bare lovlig, men svært vanlig. Stortinget er hele folkets storting. Norske borgere skal kunne møte sine folkevalgte i denne bygningen. De skal kunne følge debattene. I dette tilfellet er borgeren en modig og talefør kvinne som er opptatt av å stoppe AP-forslaget om tidlig ultralyd for alle fordi det først og fremst er egnet til å jakte på fostre med Downs syndrom. De jevnlig besøkene av all verdens pressgrupper og lobbyister i Stortinget får ingen til å

Marte Wexelsen Goksøyr
Foto: Borgny Berglund

heve øyenbrynene. Men etter besøket fra Wexelsen Goksøyr kommer reaksjonene.

Saken om tidlig ultralyd illustrerer bedre enn noe annet hva debatten dreier seg om: Jakten på det perfekte! Kunnskapssenteret for helsetjenesten har dokumentert at det er liten helsegevinst å hente på å innføre dette. Tidlig rutinemessig ultralyd fremstår først og fremst som en organisert jakt på tegn som kan tyde på Downs syndrom."

I 2009 ble 1230 kvinner henvist til St. Olavs Hospital for fosterdiagnostikk. Av disse fikk 315 tatt prøver av fostervann, morkake eller fra navlestreng. 10 fikk påvist Downs Syndrom, og samme antallet fikk påvist de alvorlige kromosomfeilene trisomi 13 eller 18, som i de aller fleste tilfeller fører til at barnet dør etter kort tid. Seks av de som fikk vite at barnet hadde Downs syndrom valgte å avbryte svangerskapet, mens tallet var ni for de med trisomi 13 eller 18. Men ikke alle som får tilbud om diagnostikk takker ja til tilbudet.

Innlegget er basert på en pressemelding fra Dialogos Medie og Ressurssenter og bearbeidet av Dag Balavoine. Red.

Arbeid med barn og i skoler

I denne utgaven fokuserer Landsbyliv på arbeid med barn og i skoler. Sosialpedagogikken i Norge har utviklet seg til å gi et tilbud for mennesker som trenger hjelp "fra vugge til grav". Gjennom våre ulike virksomheter har vi dekket alle livets faser. I år vil Landsbyliv ta enda ett skritt i retning av å være et tidskrift for norsk sosialpedagogikk, og for å markere det har vi valgt å følge de forskjellige livsfasene ved å fokusere på dem i tur og orden. I denne utgaven begynner vi med skolene. Vi har tre helsepedagogiske skoler i Norge, og Landsbyliv var på besøk hos alle tre, og presenterer dem her. I tillegg har vi lengre artikler om helsepedagogisk arbeid i Fagbilaget. Vi fortsetter å finne inspirasjon fra Nils Christie og avslutter denne delen med noen ord han skriver om veiledere. *Red.*

Foto Borgny Berglund

Ljabruskolen i Oslo

Tekst og foto JAN BANG

Vi sitter på Ingrid Braunes lille kontor med utsikt over Ljabrubanen. Bak oss går skogen bratt opp til Nordstrand og Lambertseter, men utsikten er landlig, ikke så preget av villastrøket. Ingrid har vært daglig leder her i over tre år, på det som tidligere var Helsepedagogisk Rudolf Steinerskole i Oslo. Da lå skolen på Hovseter, bare noen minutters gangvei fra Steinerskolen.

Her på Ljabru lukter skolen fortsatt av malmfuru som den ble laftet av for to år siden. Massive tømmerstokker er pent føyet inn i hverandre i knutene.

I akebakken

Ingrid Braune

Siden jeg var her sist for halvannet år siden har bygningen blitt malt bonderød utvendig. Det er stil over bygget, det passer bra med skogen bak, og med den gamle gården som er nabo.

Ingrid og jeg snakker om det voksende yrkesmiljøet i sosialpedagogikk, hvordan skolen ligger i to felt, Steiner-skoleforbundet og Norsk Forbund for Helsepedagogikk. Det er utfordrende å bygge bro mellom disse to virksomheter. Vi snakker også om skolen, om hvordan den har snudd seg fra fallende elevtall med et underskudd og i dårlig egnet leiebolig, til å bli en skole som er smekkefullt med elever, i flott ny bygning, og med en økonomi som går rundt. I dag har de 30 elever, fra 2. klasse til 3. videregående. Det er cirka 30 ansatte som til sammen utgjør 26 årsverk.

Det er fortsatt trangt i det nye bygget, men sal, matsal, skolekjøkken og verksteder kommer snart til å stå ferdig til bruk, og da blir det mer plass til alle. Det er også et stabbur og et eldre våningshus på tomten som står for oppussing. Den nye bygningen er tegnet av Jan Arve Andersen, og første etasje er videreført av Lars Nordland. Selve byggeprosjektet har vært under omarbeidelse i ti år, med flere versjoner. Selv etter så lang løpetid ble bygget ferdig stort sett på

Fernando Calderon i klasseværelset

riktig tid, og innenfor budsjettet. Men de første ukene var pioneruker, med en periode uten strøm og telefon.

Det er spennende å oppleve en skole som har god stemning. Landsbyliv gratulerer med nybygg og ønsker Ljabruskolen mange verdifulle år i fremtiden!

I fagbilaget finnes det en mer detaljert omtale av det helsepedagogiske arbeidet på Ljabruskolen. Red.

Skolebygningen i dag

Helsepedagogisk skole på Hedemarken

Glassmalerier fra skolen på Hedemarken, laget av Rogier van Grieken. Foto: Borgny Berglund

Jeg ankom skolen på Ottestad i full snøstorm, bare så vidt jeg kunne skimte veien foran meg den siste kilometeren. Jeg traff Inger Johanne Nordengen ute på lekeplassen og hun fortalte meg at hun hadde kommet på ski den dagen. Det er virkelig barske folk her på Hedemarken!

Tekst av JAN BANG

Over kaffe og vafler på læreværelset fortalte Knut Dannevig meg hvordan skolen har integrert den helsepedagogiske delen med den vanlige steinerskolen. En ting er jo å høre om det, mye bedre er å se det i praksis, så Inger Johanne tok meg på en runde for å besøke de forskjellige klasserommene og treffe noen av elevene.

Vi traff Andreas først på lekeplassen, hvor han var opptatt med å dele ut frukt. Andreas går i 7. klasse, men har

Fredrik vil helst spille tromme
Foto: Jan Bang

lese- og skrivevansker, så han har sitt eget opplegg i et mindre værelse hvor han kan få ekstra hjelp. Her har han ord på tavlen som han kan lese og flytte på. Hver dag får han en dagsplan, som han også kan lese. Han var veldig stolt av bildet av kua han hadde tegnet, noe som jeg godt kan forstå!

I de første klassetrinnene er det mye integrering, barna som trenger hjelp er sammen med de andre mesteparten av tiden. I løpet av oppveksten opplever skolen at barn med spesielle behov trenger mer tid alene eller i mindre grupper. Deres spesielle værelse er vanligvis ved siden av det større klasseværelset, så det er ingen dramatisk flytting når behovet oppstår.

Inger Johanne fortalte meg at de vanlige elevene satte stor pris på at det var barn med spesielle behov integrert i skolen. De ble vant til dem, og hadde ingen vanskeligheter med å omgås anderledes mennesker når de var ferdig med skolen. I sin tid på skolen har hun ikke opplevd mobbing som et problem.

3. klasse skulle ha eurytmi med Eva Schickler, og det fikk jeg være med på. Spesialpedagog Ingebjørg Woxen var tilstede for å hjelpe Johannes, som gikk rundt med de andre og øvet som snøfugg, høyst aktuelt akkurat i dag. Det var to andre elever i klassen som var en del av den helsepedagogiske avdelingen, men det var ikke lett å se hvem det var. Det er et tegn på god integrering når barna fungerer sammen i klassen.

Skolen startet i 1981, de hadde elever med spesielle behov helt fra begynnelsen, men den helsepedagogiske avdelingen ble først formelt

stiftet i 1989 som egen skole. I dag er det cirka 230 elever, inkludert 26 i den helsepedagogiske avdelingen, og 9 som tar en videregående utdanning på Grobunn. (Se Landsbyliv utgave 25 for en lengre omtale av Grobunn)

Torsdag er lærermøtedagen, og på skolekjøkkenet var det full aktivitet med 4 elever og to lærere som holdt på å lage middag til de omtrent 40 ansatte som skulle spise sammen senere på dagen.

Nå hadde vi kommet til spisepause for skolen, og traff ungdomsgruppen fra den helsepedagogiske avdeling på sitt spesielle klasseværelse. De var eldre, gikk i klassetrinn fra 8. til 1. videregående, og tilbragte mer tid sammen enn de som gikk i lavere klassetrinn. Dorthé viste oss inn, og var stolt av å kunne presentere oss for resten av klassen sin. Fredrik satt foran en hel vegg dekket med tegninger av musikkinstrumenter, og forklarte at han likte mest å spille på tromme, på et ordentlig slagverk! Odd Martin foretrakk noe mye mindre, og fortalte at han ønsket seg munnharpe.

Ute på lekeplassen drev snøen fortsatt i store mengder, men de barske hedemarksbarna hadde det bra med akebrett. Som alle steinerskoler, gir også denne skolen barna anledningen til å oppleve barndommen fullt ut. Lysten og gleden til å lære kommer innenfra, den utvikler seg fra selve livet, og i denne sammenheng er det jo ingen forskjell på barn, de vi velger å kalle normale, og de vi opplever trenger mer hjelp.

Lesere vil finne en detaljert artikkel om det pedagogiske på skolen i fagbilaget. Red.

Fra Skjold-skolen. Foto: Borgny Berglund

Helsepedagogisk Steinerskole på Skjold

Helsepedagogisk skole (1. til 10. klasse) er en integrert del av Steinerskolen på Skjold, og et tilbud til elever som av ulike årsaker har behov for undervisning i mindre grupper.

Gruppene består av 2-7 elever og fungerer som elevenes klasser hvor de har sitt primære undervisnings-tilbud med egne hovedlærere.

Barnetrinn og ungdomstrinn lever side om side i lyse og trivelige klasserom.

Hovedbygningen huser 5.-10. trinn og helsepedagogisk avdeling. Mellom

bygningene ligger skolens store og åpne uteområde, som inspirerer til lek, spill og aktivitet. Steinerskolen på Skjold har en sterk fellesskapskultur. De store hjelper de små i mange sammenhenger, både faglig og sosialt. Vi er en liten skole med godt miljø og stor plass til hver elev!

En viktig aktivitet på Steinerskolen er utflukter i naturen og til spennende steder. Det gir elever og lærere anledning til å bli bedre kjent med hverandre, og vi får masse frisk luft i lungene. Allerede fra 1. klasse tar vi nærområdet og naturen i bruk. Skolens eget uteområde med beliggenhet ved

Nordåsvannet er en perle i så måte, med eget naust og båt et steinkast unna.

Vi bruker steinerskolens læreplan som basis i undervisningen, men med muligheter til tilpassing til individuelle behov. I tillegg til faglig og sosialt fokus er fysisk aktivitet, kunst og håndverk viktige ingredienser i en harmonisk skolehverdag. Ulike terapiformer som maleterapi, massasje-terapi, rideterapi og helseeurytmi blir også tilbudt elevene.

Teksten er hentet fra skolens hjemmeside og bearbeidet av Jan Bang.

La veiledere gå bakerst

Tekst av Nils Christie, tatt fra boken 'Små ord for store spørsmål', anmeldt av Anne Langeland i Landsbyliv 21, Julen 2009.

Fint å møte veiledere om man er gått seg vill. De kan gå foran hjem, vise vei, kanskje redde livet til den villfarne. Men veiledere kan også være til skade. Det gjelder slike som kanskje tar initiativet til turen og så går foran og viser vei til siste slutt. Folk må få en sjanse til å finne sin egen vei. Da kommer de fram med mer kunnskap om både vei og seg selv. Men så kan man gå seg fullstendig fast, da er det godt å ha noen

Nils Christie
Foto: Borgny Berglund

kjentfolk bak i sporet. Kanskje passerer man også noe rart eller vakkert på turen, uten å se det. Da er det fint om veilederen gir et lite hint om å se nærmere på det man passerer. Eller man får selv øye på noe merkelig, egentlig helt utenom stien, noe veiledere slett ikke synes noe om. Da er det fint å få gå foran i fred.

Men hvor langt bak?

I en skolesituasjon, kanskje tett ved, nokså tett, lenge. Men trygge lærere er forsiktige med å gå foran,

trygge foreldre også, de holder seg så godt de kan tilbake og lar toåringen selv finne ut hvordan grøten best kan nå munnen. Enda viktigere blir dette blant forskerspirer. Jeg var så heldig at det ikke fantes noe system med obligatorisk veiledning da jeg begynte på Universitetet. Mine studier ville i hvert fall ikke overlevd om noen skulle gått tett innpå med krav om å se det jeg skrev og med krav om kontroll av retning og fremdrift. En gang bodde jeg nesten et år i en by nord i landet for å skrive bok om sosial kontroll i bysamfunnet. Det ble en bok, men om noe helt annet. Hadde noen presset meg til et resultat i henhold til forskningsplanen, ville intet kommet. Et halvt år i London førte til en fotnote. Der kunne nok en veileder vært til hjelp. Men jeg lærte mye annet, den gang i London.

Krokus. Foto: Dag Balavoine

Om vår og påske

«No livnar det i lundar, no lauvast det i li, den heile skapning stundar no fram til sumars tid.»

«Det er vel fagre stunder når våren kjem her nord, og atter som eit under nytt liv av daude gror.»

Tekst av SVEIN BERGLUND

Foto: Borgny Berglund Svein Berglund

Det ligger fremtidshåp og dyp visdom i disse ordene fra den store salmedikter Elis Blix. Ikke bare i naturen men også i mennesket må noe visne for at nytt kan oppstå. Det som dør bort er det som er skapt i fortiden. Fra fremtiden

kommer det mot oss, det som kan gi fornyelse og bringe oss videre som menneske – ”nytt liv av daude gror”. Det fremtidige, de nye spirer, kommer fra ”den andre siden” – eller ”hin side” – som de gamle sa om det som er bak sanseverdenen.

Dette bringer oss over til påskemotivet. For mange nordmenn er påsken forbundet med fjell og ski, med lang skole- og jobbfri og en god krim. Men det er også en økende konsert-

virksomhet før påsken med kor og orkesterverket som Händels Messias, Bachs oratorier, Requiem fra Mozart og andre verker. En lengsel etter et høyere budskap for påsken?

Så mange fridager i påskeuken som vi har, er ikke vanlig i Europa. Det er bare Island, Danmark og Norge som har Skjærtorsdag som fridag. Mange land har fri Langfredag og 2. påskedag, men ikke alle. Det er bare de tre nevnte nordiske landene, lengst vest i Nord-Europa som har så lang påskefri. Er det en siste rest fra de nordiske hedninger? Det er neppe religiøst motivert. Drar vi til Syd-Europa møter vi den religiøse påskefeiringen overalt, i kirker, i musikk, i spill og prosesjoner som viser korsfestelsen eller oppstandelsen – men de gjør det uten alle de norske fridager.

Det finnes mange religiøse minnedager og feiringer. Om vi tar de fire store høytider: Påske – Pinse – Mikkelmess – Jul, så er det vel bare jul som er et folkeie her til lands. De andre høytider har i stor grad falt ut av bevisstheten, men fortsatt er det bevissthet om det åndelige aspekt knyttet til disse høytider i noen mindre kretser. I denne sammenheng er det naturlig å nevne de antroposofiske helsepedagogiske hjem og skoler. Innenfor Camphill-bevegelsen er det

lang tradisjon og vilje til å vedlikeholde denne forbindelsen til høyere makter.

Vi er glad for disse tradisjoner, men i tillegg må hver enkelt av oss gjen-skape et forhold til høytidene i vårt individuelle kulturliv. Tradisjonene omkring oss er til stor hjelp – musikk, konserter og stedets tradisjoner med spill (som Karl Königs Påskespill). Men vi får også en vekkende impuls omkring oss ved å se ut i verden. Der opplever vi med store bokstaver og i bilder både løgnaktighet, heshlighet, krig og spittelse. Vi møter der motbildet av de tre kristne idealene: sannhet – skjønnhet – godhet. De kan stå for oss som et fremtidshåp når de realiseres i den enkelte og i det sosiale liv – i samfunnet. Det er en lang vei å gå og vi alle trenger en forsterket kraft i vårt indre, inn i vårt jeg, for å kunne gå denne veien.

Det sentrale påskebudskapet er korsfestelsen og oppstandelsen, dvs død og liv, ikke som adskilte hendelser, men i kontinuitet. Gjennom en jordisk død som overvinnes og på ”den andre siden” blir til liv. Men om de tre motstandsmaktene råder grunnen alene, er håpet svakt for idealene sannhet, skjønnhet og godhet. Kanskje nettopp derfor var det viktig at en ”redningsmann” ble sendt fra det høyeste. Det heter slik i den kjente salmen om påskemorgen: ”Redningsmannen er oppstanden”.

Mange religiøse bevegelser er opptatt av Kristi gjenkomst og tenker nok at det vil skje i jordiske former. Rudolf Steiner har gitt oss en helt ny mulighet for å forstå dette annerledes. Kristus kommer ikke tilbake i ”kjøtt og blod”, men nærmer seg menneskene i vår tid fra ”den andre siden – den som er usynlig, men allikevel virksom bak sansesløret”.

Mange har erfart – og skrevet om det – at under eksistensielle prøvelser i sitt liv, har de blitt hjulpet av en uendelig kjærlighetskraft som bærer dem gjennom krisen. Prøvelser og lidelser ser ut til å være nødvendig for de fleste av oss for at vi kan åpne oss og gjøre oss mottagelige for det som kan virke inn fra lysets område på trefoldig måte inn i vårt jeg: ”Jeg er sannheten, veien og livet”.

Å tenke fremtid – er det mulig?

Når vi i alminnelighet forsøker å iakttas tidens symptomer, det være seg i landbruket eller i samfunnet generelt, så taler man i dag overalt om krise. Det er ganske tydelig merkbart, at vi er kommet til slutten av "en" verden.

Tekst av JEAN-MICHEL FLORIN
Oversatt av IB KONDRUP

Kanskje tror mange mennesker derfor, at 2012 vil være slutten på verden. Kanskje føler de ubevisst, at en verden med denne økonomi- og finanskrisen virkelig er kommet til en avslutning. Det neoliberale system, som baseres på at enhver kun søker sin egen fordel, har presset menneskenes samt bedrifters og staters egoisme ut i krise. Dette kun 30 år gamle neoliberale system har således gjort hele jorden og dens vesen (naturrikene) til ting og varer. Dertil kommer, at vårt samfunn – i hvert fall de i de rike land – er et "termoindustrielt" samfunn, dvs. at alt hovedsakelig baseres på jordoljeenergi. Vi ser nå hvor forferdelige følger dette kan få (oljepest i Mexico-golfen). På 50 år har vi i den grad økt vårt forbruk av jordolje og vårt samlede konsum, at ethvert fornuftig tenkende menneske vil forstå, at det ikke kan gå videre slik særlig lenge. Vi lever i et samfunn, der alt stadig må gå raskere. Men kan vi og naturen holde tritt med dette tempo?

Også landbruket, til og med det økologiske og biologisk-dynamiske, er til dels gått denne vei med neoliberalisme (vanskelighet med økonomisk samarbeid) og industrialisering (rasjonalisering og teknifisering).

Men hva er den dypere grunn til dagens kriser? Ifølge Claus Otto Scharmer er det den måten vi "tenker" verden på.

Et sitat av Vaclav Havel i innledningen til Claus Otto Scharmers bok beskriver treffende den aktuelle situasjon i verden: "Jeg tror det gis god

Fra kurs på Fokhol gård, 2007. Foto: Jan Bang

Claus Otto Scharmer og Vaclav Havel. Arkivfoto

grunn til å anta, at den moderne tidsalder går mot slutten. Det finns i dag mange ting som viser til at vi befinner oss på et overgangsstadium – det ser ut som om noe er på vei ut og som om noe annet vil bli født med smerte. Det er som om noe vakler, svaier, (for)svinner og gjør slutt på seg selv, mens noe annet, ennå ubestemt, langsomt begynner å heve seg opp av ruinene". (Tale i Philadelphia 4/7 1994).

Det spørsmål vi står overfor er følgende: Hvordan kan vi, i det minste ut fra det biodynamiske landbruk, hjelpe til ved fødselen av dette noe annet og ennå ubestemte?

Man kan lett forstå, at prefabrikkerte konsepter eller patentresepter (er de aldri så biodynamiske eller antroposofiske) ikke hjelper noe, da de simpelthen viderefører det GAMLE. Hvis vi virkelig ønsker en fremtid for våre gårder og det biodynamiske landbruk som en hel impuls (forarbeiding, markedsføring, osv) må vi åpne oss for det NYE.

Med den måten å tenke på, som har forårsaket problemene, vil vi ikke kunne løse dem. Men tradisjonelt går vi for det meste frem på denne

måten: Et problem blir analysert, man forsøker å lære derav for å kunne gjøre det bedre neste gang. På denne måten handler man ut fra fortiden inn i fremtiden. Man skyver fortiden foran seg. Finns det en annen mulighet, kan et menneske, eller sågar en gruppe av mennesker, utvikle seg ut fra fremtiden? Claus Otto Scharmer har til dette utviklet egne ideer til en vellykket teori.

La oss i denne sammenheng se på Michaelbrevet. I brevet beskriver Rudolf Steiner hvordan makrokosmos i dag er dødt og hvordan "støvkornet Jorden" (materialistisk sett) kan gi (bli) et nytt makrokosmos. Det er ikke noe vidunderbilde for vår situasjon i dag: Vår verden i dag med dens enorme lengsel etter materiell vekst er kommet til slutten (vi har brukt så meget av makrokosmos: Ressurser osv.); det må skje en total forvandling. Derfor må vi søke kimekreftene til fremtiden. Hva skulle nå kunne kime, som aldri før hadde vært der? Det kan vi ikke tenke ut fra fortiden. Men hvordan kan vi da vite, hva fremtiden venter av oss, hva som er fremtidsrettet?

Slik som planten dør hvert år, slik at den etter et kaos i hvilket den regenererer i sitt urbilde i kosmos for at den neste år kan bli en ny plante, slik må vår "gamle" verden dø, for at en ny kan oppstå. Vi må som planten gjennom et "kaos" (åpning til det åndelige) for å skape nydanning (gjenfødelse).

Fortsetter på side 30

Vi kan hjelpe til med denne prosessen idet vi overalt søker det kimende i verden (moralsk intuisjon/Rudolf Steiner i Frihetens Filosofi).

I Mikaelbrevet skriver Rudolf Steiner: "På den annen side deltar mennesket i det som kimer i jorden. Fra det kommer dets viljeskrefter..". Det vil si, med tenkningen kan vi erkjenne den bestående verden, men ikke hjelpe en ny verden til å fødes, dit må vi nå frem med viljeskreftene.

I sin bok "Teori U" tilbyr Claus Otto Scharmer en metode for å komme frem til disse kimkrefter gjennom å åpne tenkningen, følelsen og så viljen. Han sier det slik: " I stedet for utelukkende å tenke over allerede forgangne erfaringer og reagere på dem må man hensette seg til kildestedet for en kommende fremtid. Jeg kaller dette å lære av en fremtid som er i ferd med å oppstå, for "presencing".

"Fremtidens kildested", er det ikke den samme kvalitet som de kimkrefter som en helt ny plante vokser ut fra og som et nytt makrokosmos skal oppstå fra? Kan vi ikke i det små være med på denne prosess?

Når man arbeider med utdannelse av unge voksne, kan man ofte bli meget overrasket over den begeistring de har i seg. Man kunne ellers mene, at de på grunn av dagens verdenssituasjon ville tenke, at det likevel er for sent til å forandre noe. Denne innstilling har til syvende og sist mange mennesker. Mange unge mennesker bærer kimkrefter i seg, er åpne for det åndelige, arbeider mer sammen som en selvfølge. De bringer andre, nye evner med seg. Det er interessant å konstatere, hvilke temaer og spørsmål som beveger dem.

Kanskje det er på tide å la de ferdige bilder av biodynamisk landbruk hvile og å utvikle helt nye, åpne bilder.

Innlegget er tatt fra en Invitasjon til fordypningsseminaret på Fokhol Gård som ble holdt i januar 2011 og sto opprinnelig i Rundbrief nr. 97 (Landwirtschaftliche Sektion). Red.

Vi lever av jorden

Nå står våren for døren, snøen renner bort, og jorden kommer tilbake under solen. Vi har behov for en oppmuntring til å ta på oss gummistøvler og finne frem hageredskapene.

Tekst og foto JAN BANG

Det er ingen vei utenom; ikke bare er vi det vi spiser, men alt vi spiser er avhengig av en tynn skorpe matjord som vi har et ansvar for ikke bare å bevare, men også nære og utvide skal vi fortsatt kunne fø alle mennesker på vår klode. Å bearbeide matjorden er en av de viktigste oppgaver vi har.

I utgaven av Økologisk Landbruk som kom ut ved juletid er jeg at gårdsbrukere kan få gratis rådgivning i hvordan de kan legge om til økologisk drift. Hans Gaffke, rådgiver i Norsk Landbruksrådgivning, skriver i lederen om biologisk transmutasjon hvor levende organismer viser til å ha evnen å omvandle grunnstoffer. Dette revolusjonære funnet er videre behandlet i et intervju med Elaine Ingham som stiftet Soil Foodweb Inc. Hun beskriver der at man kan bruke aerob omsætning av kompost-material for å tilføye mikroorganismer tildyrket jord gjennom en prosess som minner om våre egne bio-

dynamiske preparater. Det virker oppmuntrende for meg når jeg leser hvordan moderne vitenskap bekrefter eller ialfall nærmer seg antroposofisk praksis.

Enda mer oppmuntrende er det når vi leser senere i samme blad at Bioforsk Økologisk senter på Tingvoll utvider seg til over 50 ansatte som driver med ulike prosjekter innen økologisk jordbruk her i Norge. Deres Biosenter ble nylig åpnet av Ola T. Heggem, selve statssekretær i Landbruks- og matdepartementet. Er det noen som tviler på at økologisk dyrkning holder på å bli "mainstream"?

Landsbyliv har i flere år hatt et godt samarbeid med tidsskriftet Økologisk Landbruk, se reklamen på side 40 og vi anbefaler våre lesere å abonnere på det for å få en oppmuntring flere ganger i løpet av året.

Dyrking på Hogganvik. Foto: Jan Bang

Markedsføring av jordbruksprodukter

Etter innlegget i forrige utgave (LBL 26) "Grønnsaker i boks" var det med stor glede at jeg leste følgende avsnitt i Hogganviks Julebrev desember 2010:

"Nytt i år er at gartneriet har solgt en del grønnsaker til kunder i Haugesund. I år igjen har Hogganvik bidratt med varer til høstmarkedet på Steinerskolen og vi hadde et eget rom til disposisjon på julemarkedet. Det var innredet på en

innbydende måte slik at mange kunder fant veien dit. Begge initiativer er mest basert på Eva og Karins entusiasme og vi andre forsøker å støtte så godt vi kan. Inntekten var gledelig stor, men det aller viktigste er at vi på denne måten kan vise et ansikt utad."

Er det flere steder som kan vise til lignende fremskritt?

Jan Bang

Virkelighet og uvirkelighet

Tekst og foto BORGNY BERGLUND

Uvirkelighet

I dag kan hvem som helst skaffe seg en billig bondegård. Det er bare å gå inn på Facebook – der kan du forme ditt eget jordbruk med så mange kuer, hester, griser, mm som du måtte ønske. De skal ha stell, de må mates, avlingen må vannes osv. Hvis du skulle glemme dette, dør buskaper og avlingen tørker bort.

Det er mange – både unge og eldre – som i dag er blitt "bønder" selv om de lever en travel hverdag i byen. Det er en måte å koble av på som et alternativ til alle spill som går ut på krig og vold. Det bunner vel i en underliggende lengsel etter naturen – noe "levende" å stille for. Med god fantasi overser man at både dyr og mennesker er tegneseriefigurer.

Virkelighet

Så heldig den er, som har anledning til å oppleve det virkelige liv – få mate en levende gris, klappe en kalv og få lukte på blomster. Vi tar det ofte som en selvfølge, mens mange må klare seg med Facebook. Da jeg for ikke lenge siden var på besøk i Sverige, fikk jeg være med på noe så naturlig som å se en høne legge et egg. For meg var det en fin opplevelse.

En av våre sønner har sammen med sin kone og to barn et "mini-torp" hvor de

dyrker økologisk til eget bruk. I det lille hønsehuset blir det plutselig travelt midt på dagen, det er tid for at eggene skal legges. Den ene hønen er ikke ferdig før den neste ber om plassen. Jeg forsto nå uttrykket "å virre rundt som en verpesyk høne". Jeg har trodd at eggene bare lett-vint plumpet ut, men slik var det ikke. Denne hønen som nå hadde fått plass i kassen, fikk det travelt med å lage seg et rede. Sagflisen ble sparket sammen og dandert til en grop. Endelig ble hun ferdig og fikk lagt seg. Der lå hun stille i noen minutter. Av og til kom hanen forbi og tittet opp på henne. Heldigvis enset de ikke meg som sto musestille i hønseflokken klar med kameraet. Så nærmet "fødselen" seg, hun reiste seg opp, gikk rundt og rundt som om hun lette etter den rette stillingen, mens bakparten beveget seg som med pressveer. Endelig stoppet hun – rettet på kroppen – og et egg kom til syne. Hun huket seg ned og egget ble varsomt plassert i gropen hun hadde laget. Hun ble liggende en stund på egget, før hun hoppet ned til de andre hønene. Ingen var "klukk" nå – dvs at de ønsket å ruge fram kyllinger – det blir til våren.

For et bymenneske som meg, var dette en fantastisk opplevelse å være med på. Så heldig disse hønene var som slapp å være burhøns på en fabrikk, og hvor heldig jeg var som fikk

oppleve dette i virkeligheten og ikke på en Facebook-bondegård! Jeg spiser mitt økologiske egg med takknemlighet og i all ærbødighet for alle høner som så generøst gir oss sine egg.

Granly Stiftelse er et privat sosialterapeutisk bo- og aktivitetssenter for voksne mennesker med utviklingshemning. Virksomheten er inspirert av antroposofi. Her er 26 beboere, ca 85 fast ansatte, et godt og innholdsrikt arbeidsmiljø. Granly er lokalisert i vakre omgivelser på Kapp, Østre Toten. Se www.granly-stiftelse.no.

Vi søker med dette etter

Miljøterapeut, med gruppelederansvar på Gamlehuset

På Gamlehuset bor 5 voksne utviklingshemmede personer. 14 ansatte, inklusive den ledige stillingen, følger 4-ukers turnus med arbeid hver 4. helg. Stillingen innebærer ikke nattevakter. Gruppeleder koordinerer og har daglig ansvar for boligen, både mellommenneskelige, sosialfaglige og administrative forhold. Gruppeleder rapporterer til daglig leder og inngår i Granlys ledergruppe. Søker bør ha 3-årig relevant utdanning og noe yrkeserfaring. Stillingsstørrelse 80-100%.

Kontorleder/Sekretær

Vår kontorleder pensjonerer seg etter snart 40 år i stillingen. Vi søker derfor en selvstendig og kvalifisert etterfølger fra 1. oktober. Oppgavene er å ta hånd om lønn, pensjon, sykepenger, noe regnskap og andre administrative oppgaver. Kontorleder samarbeider nært med og rapporterer til daglig leder. Stillingsstørrelse 60-80%.

For begge stillingene tilbys lønn etter tariff og medlemskap i KLP. Spørsmål kan rettes til daglig leder Maria Bjune, tlf. 6114 3662, maria@granly-stiftelse.no. Søknad med vedlegg kan sendes til Granly Stiftelse, Mjøsveien 498, 2849 Kapp – innen 9. mai 2011.

Om fugler

Fra Broder Dyr av Karl König

Oversatt av SIGRUN BALAVOINE

Sigrun Balavoine
Foto: Borgny Berglund

Når Rudolf Steiner snakker om at fuglen opplever sine knokler og organer omtrent slik som når vi kjenner vekten av en koffert og en ryggsekk – som vi må bære - Kan vi forstå det sånn: "Slik som du ikke opplever at du bære din egen kropp, opplever fuglen at den bærer seg selv, knokler og øvrige kropp, - som en oppakning, som den trekker med seg overalt gjennom hele sitt jordeliv."

Fuglen identifiserer seg, - så å si – kun med den luften som den har pustet inn og varmet opp. Alt annet er for fuglen ikke den selv, men dens byrde. Men denne oppakningen, som fuglekroppen er for fuglen, den er bygget på en spesiell måte. I alle deler er den som sammentrengt og stappet sammen.

Alle fuglens organer er stuert sammen på et lite område; man kunne nesten si at de ligger sammenpakket i en "ryggsekk" i bryst og mage. Der er hjerte og mage, lunger og tarm, nyrer og forplantningsorganer... alt ligger der tett pakket sammen. Dette rommet kan man neppe kalle en mage, for den er nesten fullstendig omsluttet av ribbena og foran forseglet med et mektig brystbein. Dette er bagasjen som fuglen bærer med seg. Mye av dette er i organisasjon og beskaffenhet fremdeles meget primitivt. Det finnes ingen urinblære. Avføring og urin blir tømt gjennom en felles åpning. Her er ingen tykk-tarm, og fuglen har heller ikke noe mellomgulv som skiller mellom bryst og mage.

Derfor blir hodet strukket ut av en ofte er lang, eller også kort, hals. Dette hodet er på ingen måte en "bevissthetssentral", men meget mer et

Borgny Berglund

påheng, en stilk med øyne på og som foran har hardnet seg til et nebb. Dette nebbet bestemmer vidtgående fysiologien til de enkelte par og arter. Nebbet er for fuglen som nesen er for det enkelte menneske. Fuglens art kjenner man vel best på fjærdrakten. Men de fjærløse fugleungenes art gjenkjenner vi best på nebbets form.

Når kroppen viser seg uten fjær – gir den et inntrykk av noe fattigslig og forkrøplet. Siden bena for det meste er nakne, er de ofte så skuffende stakkarslige i sin figur. For betrakteren virker den fattig, gammel og hjelpeløs. De stakkars fuglene som er ribbet for sine fjær, kan bare sammenlignes med misfostre. Men fjærkledd viser de tvert imot sin makt, skjønnhet og ynde. I vingene utfolder fugleslekten sin sanne natur. Vingene bærer fuglen gjennom luften; og gir den liv i lysets og i varmens element.

Derfor har Gerlach rett, når han i forordet til sin vakre fuglebok formulerer det slik: "Fuglene er av et lettere stoff enn vi er. De går ikke med tunge sko over jorden. De fleste

Borgny Berglund

av dem berører jorden lett med klørne, alltid klare til å svinge seg opp. Luften er for dem rommets ubegrensede bevegelsesmulighet, – ingen adskillelse, men broen til alle ønsker. Hurtig som tanken når fuglene sine mål."

Men det "lettere" stoff er den mer mineraliserte substansen. Fuglen skiller for eksempel nesten utelukkende ut en avføring som inneholder urinsalter. Alt i dens kropp er som uttørket. Huden har ikke lenger noen svettekjertler. Fjærene er mineraliserte og livløse hornformasjoner, ben og klør er knoklete og sklerotisk. Dens legeme er helt inn til skaffet på de lange rørknoklene gjennomluftet ved et system av luftposser. Slik blir fuglekroppen til en ballong, som lett kan heve seg og holde seg svevende i luftrommet. Derfor blir også åndedrettet og de organer som har med pusten å gjøre, sentrale i fuglens liv.

Ut fra dette strømmer det andre viktige gjøremålet som hele fugleslekten har: Det toner og synger innenfra og ut. Ikke noe annet dyr kommer i nærheten av denne enestående egenskapen, Fuglen mestrer ofte en tone- og klangfremstilling, som er slik at den ikke bare kan synge, men enkelte arter, som papegøye og undulat, ravn og stær, - kan etterape den menneskelige stemme med en slik perfektjon, at det kan bli brukt som vitneutsagn. Dette har ingenting med språk å gjøre, men viser til den intime kontaktevne, som fuglen har til alle slags lyder. Denne evnen får den fordi luften er bærer av lyd, slik som den også bærer fuglen. Slik blir klang og fugl, tone og flukt, et uttrykk for luftens rike, der vind, varme og lys råder.

I dette elementet utspiller fuglelivet seg. Fuglene omgir jorden med sin flyging og sin sang. Et luftrom uten fugler er en abstraksjon. Sangen og skrikene, pipingene og ropene, skrapingen og hviningen fra fuglene hører luften til, slik som flyging og vingeslag, flagring, sveving og svirring også gjør det. Ennå fyller fugleslekten luftrommet rundt om vår planet.

En reise i Holbæk-Hanssens tanker

Økonomi og Samfunn.
Leif Holbæk-Hanssen.
Antropos Forlag, 2009.

Anmeldt av JAN BANG

Skriftens lovmessigheter er avhengig av at vi leser ordene i riktig rekkefølge, slik de ble skrevet av forfatteren. "Per, du lyver!", som Henrik Ibsen begynner sitt mest berømte skuespill med, ville bety noe helt annet hvis vi leser "Lyver du, Per!" Denne lineære vanen har ofte forplantet seg over til hele bøker, og det er ofte sett på som en uskikk å lese slutten på en krimbok først.

Svein Berglund, Geir Hågvær, Ove Jacobsen og Cato Schiøtz har kanskje tenkt at deres redigering av Holbæk-Hanssens artikler og foredrag skulle leses i rekkefølgen de valgte, men ved hjelp av innholdsfortegnelse og litt snusing i introduksjonen valgte jeg å navigere meg selv gjennom denne boken. Ved å plukke ut kapitler som fenget interessen og hoppe fra tema til tema fikk jeg oppleve boken som en oppdagelsesreise i Holbæk-Hanssens tenkning, og anmeldelsen ble skrevet som en dagbok mens jeg leste.

Tregreningstanken som Rudolf Steiner innførte like etter den første verdenskrig har opptatt meg mye, og jeg fant fort frem til Holbæk-Hanssens fine beskrivelse i en av de siste kapitlene "Samfunnsutvikling i antroposofisk perspektiv". Her bruker han kroppens tre hovedvirksomheter, nervesystemet, rytmesystemet og stoffskiftesystemet, som en lignelse om hvordan de tre samfunnsdelene, rettslivet, åndslivet og næringslivet, virker sammen. Jeg anbefaler dette på det sterkeste til enhver som vil fordype seg i tregreningstanken. Jeg vil også henvise til et fint sitat som kunne brukes av de som er blitt såpass kjent med Steiners berømte sitat at det ikke lenger har kraft i seg:

"Jo lenger man kan komme i retning av å gjøre arbeidet lystbetont i kraft av at det er til fordel for andre, desto sunnere vil den økonomiske del av samfunnsorganismen funksjonere." (side 428).

De som trenger en presis definisjon av de tre delene kan bla litt videre til epilogen, avslutningen av boken, på side 447 og over til 448. Det er en glede å lese en slik klar og lett forståelig beskrivelse! Denne siste delen er en samtale mellom to antroposofiske tenkere, Holbæk-Hanssen og Bjørn Moen, og viser hvor befruktende det er å ha en dialog.

Jeg ble jo nyskjerrig på hvem Holbæk-Hanssen var, og måtte gå helt frem til innledningen – "Livsbilder – Holbæk-Hanssen 1917 – 1991". Hans oppvekst, og særlig hans engasjement mot nazismen under krigen er godt beskrevet. Vi følger ham videre i sin utdanning som forsker av næringslivet, men ikke bare forsker. Han ble meget opptatt av forholdet mellom produsenter og forbrukere, og var aktiv i etableringen av Helios-bevegelsen, for å vise hvordan den antroposofiske tanke måten kunne bli tatt i bruk til å fordele produktene på en assosiativ måte ved bruk av et nettverk. Han skriver: "En viktig oppgave for forskerne blir å bidra til å utvikle samfunnsorganismen slik at den passer til menneskene, og at den kan utvikle seg med dem når de vokser i innsikt og yteevne." (side 26). Holbæk-Hanssen bygget på sine erfaringer fra Helios, og var en aktiv og sentral figur i etableringen av Cultura Lånesamvirke som i de senere år er blitt til Cultura Sparebank.

For å se hva som vil skje i fremtiden, bladde jeg frem til kapittel 10 for å lese om viktigere tendenser i markedsføring. Det er klart at han kjenner til den alvorlige situasjon som har bygget seg opp rundt forgiftning av vann og luft, men han hengir seg ikke til overdrevet panikk. Han innser at bare mennesker kan omgjøre det som mennesker har utført, og konsentrerer seg om hvordan vi kan hjelpe mennesket til å innse sine kollektive feil. "Det er menneske som må ta hånd om naturen." (side 276).

Mer om fremtiden i kapittel 12, hvor han tar i bruk den fenomenologiske

metoden for å "gi muligheter for intuitiv innsikt." (side 306). Han viser til hvordan arbeidsdeling og spesialisering har gitt oss fremskritt gjennom menneskenes utvikling: "Dette innebærer ikke noe annet enn at vi alle arbeider for andre mennesker. Det altruistiske er med andre ord samtidig et grunnprinsipp i all økonomisk virksomhet." (side 310). Vi ledes uvilkårlig tilbake til tregreningen, og med en for meg overraskende betegnelse for det åndelig/kulturelle – inspirasjons-systemet! Slike edelstener i Holbæk-Hanssens formulering av sine tanker ga meg stor oppdagelsesglede når jeg leste denne boken. Andre steder er stoffet tatt fra uferdige notater, og det finnes setninger som redaktørene kunne ha pusset på. Jeg bestreber meg fortsatt på å finne ut hva denne setningen skulle bety: "For i prinsippet har de tre måtene å være sammen på sine paralleller i tre vesentlige måter å være sammen på." (side 356).

I kapitlet "Bilder fra det sosiales ontologi" tar han i bruk tanker, følelser og viljer som realiteter når vi studerer samfunn. Forskjellige aspekter av tregreningstanken gjennomsyrrer hele boken, for Holbæk-Hanssen faller det lettest å dele opp fenomener i tre, deretter å studere hvordan de henger sammen.

Fortsetter på side 34

Et helt kapittel (18) er viet kommunikasjon innenfor og mellom organisasjoner. Her får vi en klar analyse av de forskjellige typer menneskegrupper og lovmessigheter som preger hver av dem. Dette burte være obligatorisk lesing for alle som beskjeftiger seg med organisasjoner.

Denne måten å lese boken, ikke lineært, men å se helheten først ved hjelp av innholdsfortegnelse, og deretter plukke ut de delene som er av størst interesse, gjenspeiler også noe som Holbæk-Hanssen var opptatt av i det økonomiske. Akkurat som en organisme fungerer best når at alle delene er "avhengig av hverandre og påvirker hverandre i et dynamisk samspill" (side 24) så er den økonomiske siden av samfunnet også avhengig av en lignende dynamikk.

Det første som slo meg når jeg så boken var tittelen, "Økonomi og samfunn – når mennesket blir viktigst". Dette tok meg tilbake til 1973, da E. F. Schumacher kom ut med "Small is beautiful – economics as if people mattered". Siden den tiden har det vært forandringer, både i en positiv og en negativ retning. Vi har fortsatt millioner som sulter i en verden som produserer nok mat til alle, vi har forurensing som skaper klimakaos, og vi har finanskriser med regelmessige mellomrom, for ikke å snakke om krig og terrorisme.

Men tanker fra mennesker som Schumacher og Holbæk-Hanssen har også gitt oss andre muligheter. Jeg kan kjøpe både mat og andre produkter gjennom Fair Trade, og vet at mine penger går mest til de som produserer. Jeg har en konto i Cultura Bank, og vet at mine penger blir brukt til konstruktiv investering. Andelslandbruk eller abonnementsordning brer seg ikke bare i Norge men i hele den vestlige verden for tiden.

Når Holbæk-Hanssen setter mennesket i sentrum, er det håp om at vi kan skape en bedre verden i fremtiden, sammen.

Opplevelser etter døden

Dette er en sammenfatning av Rudolf Steiners skildringer når mennesker har gått over dødens terskel.

Anmeldt av NILS ERIK BONDESON

Døden er skrekkelig for mennesket, eller kan i det minste virke slik så lenge mennesket oppholder seg innenfor livets grenser. I dødsøyeblikket trekker mennesker seg ut av kroppen som ikke lenger er i stand til å virke i samsvar med den menneskelige organisme. Livskraftene siger bort fra kroppen. Men når mennesket har gått gjennom dødsporten og ser tilbake så er døden den vakreste opplevelsen som overhodet er mulig.

Det er en vindunderlig storslått hendelse og sjelen vokser litt etter litt inn i forståelsen av at døden er en lang søvn som gir lindring. Da får man først et overblikk over livet på jorden, et stort panorama. Deretter går man gjennom hele livet baklengs, hele biografien og alle erfaringer. Dette omfatter alt som man har påført omverdenen, slik at det smertefulle løses.

Menneskets virksomhet i dette urlandskapet i den åndelige verdenen knytter seg for det første til omformingen av naturforholdene på jorden. Før mennesket kommer til solregionene opplever det for det meste ting som ennå henger sammen. Veien gjennom sjeleverdenen etter døden kan man kalle en prosess.

Døden er det mest betydningsfulle for oss mennesker på jorden. Selv fødselen som jo er dødens forutsetning kan knapt berøre mennesket så umiddelbart som døden. Døden er i stand til å åpne sjelens innerste kjerne.

Selv mistet jeg min mor for noen år siden, fredag 30. mars 2007 kl 4.20 om natten. Dette er en tunglest bok, men jeg anbefaler andre å lese den, den gir lindring.

Opplevelser etter døden av Martin Burkhardt kan bestilles fra:
Antropos Bokhandel
Josefines Gate 12
0351 OSLO
Tel: 22 46 03 74

HELSEPEDAGOGISK NORGESKALENDER 2011

MAI

Fredag 27. – søndag 29.

Camphill Landsbystiftelse Representantskapsmøte – Solborg.

JUNI

Onsdag 1. til lørdag 4.

Maidagene – Järna.

AUGUST

Søndag 7. – søndag 14.

Metamorphosis konferanse i Sør-Tyskland.

Tirsdag 16. – søndag 21.

Peer for Alle – Gålå i Gudbrandsdalen.

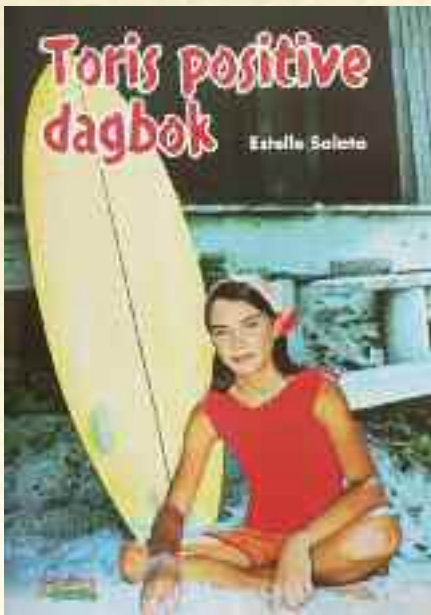
NOVEMBER

Fredag 4. – søndag 6.

Camphill Landsbystiftelse Representantskapsmøte – Vidaråsen.

For oppdatering og endringer:

JAN BANG: janbang@camphill.no
Tlf.: + 47 481 29 653

Toris positive dagbok

Dette er en fin bok om ei jente som fikk beskjed fra frøkn'a si om å skrive dagbok, helst positive ting.

Anmeldt av HANNE KVELI

Hun har en familie, men plutselig skilles foreldrene hennes. Etter et par uker har faren hennes fått seg en ny kjæreste som heter Erika. En helg reiser Tori og faren hennes til hytta deres, og Erika har også tatt med sine to barn til hytta. Tori likte ikke at Erika forandret på hytta deres, men det var såpass vellykka helg. Alle hjem hver til sitt.

I sommerferien ble det bestemt at Tori skulle ha ferie sammen med faren sin, fordi mora hennes skulle på datakurs i Toronto. Så møtte Tori Erika og ungene hennes igjen. De drar på brettseiling, turer, båtturer, og går på stranden. En dag forteller Erika at hun skal gifte seg med faren til Tori. Da blir Tori lei seg. Hun hadde håpet at faren og moren hennes skulle bli sammen igjen.

Mer kan jeg ikke røpe, resten får dere lese selv.

Dette er egentlig en ungdomsbok, men det er for alle, en liten og lettlest bok. En bok jeg vil anbefale for alle.

Den norske
Eurytmihøyskole

4-årig Bachelor i Eurytmi
240 studiepoeng)

**1-årig Innføring i Eurytmi,
Språk og musikk**
(60 studiepoeng)

Et liv i bevegelse

Bachelor - oppgradering
Oppgrader din eurytmi-
diplom til bachelorgrad.
Fulltidsstudium 1 år.

**Opptak høst-2011:
Søknadsfrist 15. april, 2011**

www.eurytmi.no
dne@eurytmi.no

Tlf: 22 44 02 90
Faks: 22 45 62 29
Prof. Danstg. 30
0260 Oslo
dne@eurytmi.no
www.eurytmi.no

Lykken står den kjeke bi

Fosen Trykkeri AS
Ulleberg Wold AS

Ideer og løsninger på Brekstad

Norsk Forbund for Helsepedagogikk

Foto BORGNY BERGLUND

NFHS ble formelt stiftet i oktober 2000 og vedtekter ble siste gang revidert i 2008. Forbundet har i dag 15 antroposofiske medlemsvirksomheter (samtlige i Norge som arbeider med barn, unge og voksne utviklingshemmede). Forbundets styre består av fem medlemmer valgt av Årsmøtet. Tre av disse skal representere sosialterapeutiske hjem, landsbyer, og helsepedagogiske skoler. De øvrige to kan rekrutteres fra hvilken som helst antroposofisk virksomhet.

Hele det norske miljøet består av ca 330 elever/beboere, og ca 550-600 medarbeidere fordelt på ca 400 årverk. NFHS har maktet å holde i gang den norske seminarutdanningen, samt utvikle en kommende bachelorutdanning i Antroposofisk Sosialpedagogikk fra 2011 i samar-

beid med Rudolf Steiner Høyskolen i Oslo. Andre tiltak i regi av forbundet har vært Verdi-Mål-Handlingsgrunnlag etter Felleskapssmodellen.

Når bachelorutdanningen er etablert, vil forbundet reorganiseres til å bli et rent serviceapparat med et felles sekretariat med kompetanse på det viktigste lovverket, kontaktpersoner mot embetsverk og politikere, mediehandtering, organisasjonsutvikling, samt fødselshjelper ved etablering av nye helsepedagogiske og sosialterapeutiske initiativ.

Kontakt:

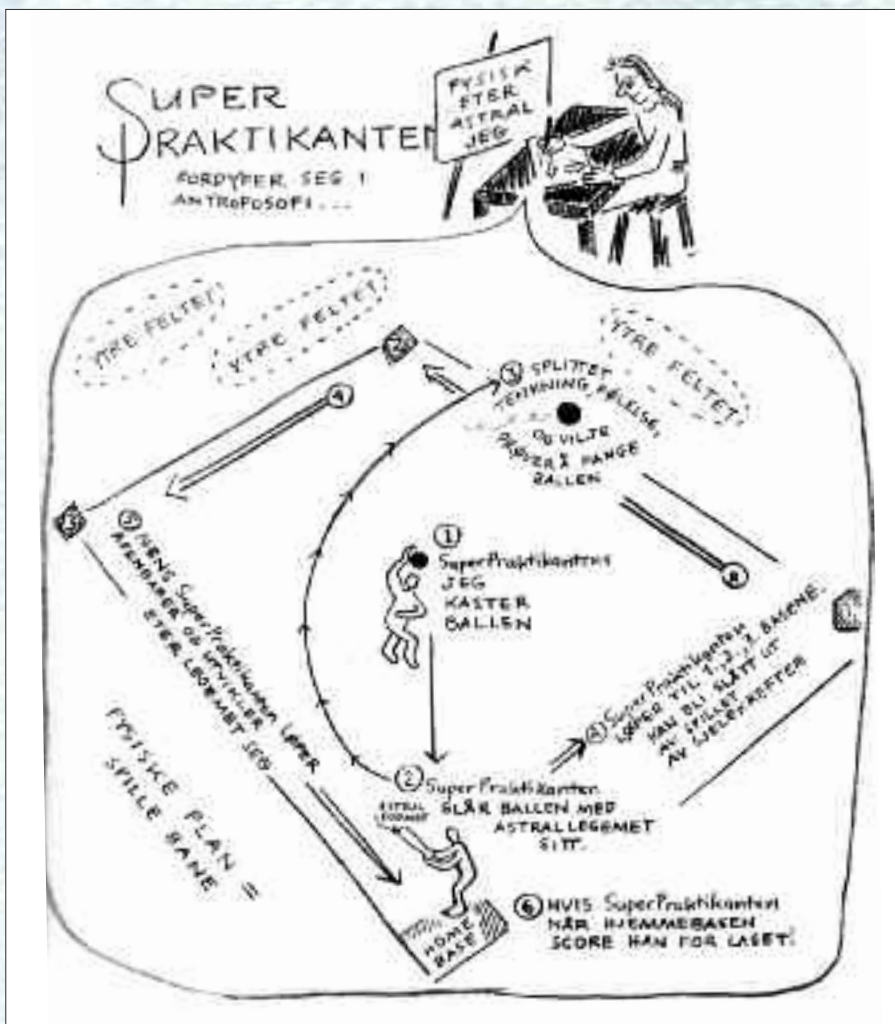
Geir Legreid eller Petter Holm.
 Norsk Forbund for Helsepedagogikk og Sosialterapi
 Fosswinkelsgt 18, 5007 Bergen.
 Geir Legreid mobil: 40828444,
 e-post: geir@helgeseter.no
 Petter Holm kontor: 55 31 50 10.

Camphill landsbystiftelse

Camphill-landsbyene er bygget opp rundt et biodynamisk landbruk og forskjellige håndverksaktiviteter. Husarbeidet er en vesentlig del av virksomheten. Alle har oppgaver som dekker reelle behov i landsbyen, og alle utfører sitt arbeid etter egne evner og muligheter.

Kunst og kultur vever seg inn i alle aspekter av landsbylivet. Landsbyens beboere og medarbeidere danner husfelleskap. Økologisk bevissthet kjennetegner alle aspekter av landsbylivet.

Landsbyene vurderer ikke lønn i forhold til arbeidsinnsats. Mange av medarbeiderne forvalter lønnsinntektene i fellesskap. Landsbyens beboere med uførepensjon forvalter den selv i samråd med sin hjelpeverge. Camphill Landsbystiftelse mottar statsstøtte til driften i form av et rammetilskudd fra Sosial- og Helsedirektoratet. Noen landsbyer tilbyr også dagplasser i verkstedene.

Borgny Berglund

For mer informasjon:

Camphill landsbystiftelse,
Reidar Jensensgate 10,
7550 Hommelvik.

Tel: 73 97 84 60

Epost: landsbystiftelsen@camphill.no

www.camphill.no

Camphill-landsbyene tilbyr et bo- og arbeidsmiljø for voksne som har behov for daglig omsorg. I tillegg driver de Framskolen, et tilbud for unge med utviklingshemming, etter videregående. Søknad om plass rettes til den aktuelle landsby.

Dersom du ønsker å være medarbeider i en av landsbyene for kortere eller lengre tid, ta direkte kontakt med det aktuelle stedet.

Camphill-landsbyene tar også imot unge mennesker som ønsker et praksisopphold før eller under studietiden.

Dikt

Av Nina Brun

Føler du deg større enn du er,
da er det galt.
For da er du hovmodig og selvgod.
Føler du deg mindre enn du er,
da er det også galt.
For da er du misfornøyd
med deg selv,
da snobber du nedover.
DU ER GOD SOM DU ER!

Evangelietekster for de neste 3 måneder

I Camphill-landsbyene verden over markerer mange husfelleskap lørdag kveld ved å lese Evangelieteksten som også blir lest søndag morgen i gudstjenesten. Et forslag til passende tekster blir valgt ut og sirkulert. For å gi flere mennesker anledning til å knytte seg til denne praksisen, og for å hjelpe Camphillmedarbeidere å finne frem til riktig tekst, er dette tekstene fra Påsken til Sankthans 2011.

APRIL

16	Palmesøndag	Lukas	19	28 – 40
21	Skjærtorsdag	Lukas	22	7 – 23
22	Langfredag	Lukas	23	1 – 56
24	Påskesøndag	Lukas	24	1 – 12

MAI

1		Johannes	20	19 – 29
8		Johannes	14	1 – 14
15		Johannes	14	15 – 29
22		Johannes	15	1 – 17
29		Johannes	16	1 – 11

JUNI

2	Kristi himmelfart	Ap. gjerninger	1	1 – 14
5		Johannes	16	12 – 24
12	Pinse	Ap. gjerninger	2	1 – 21
19		1. Johannesbrev	1	1 – 10
24	St. Hans			
26		Johannes	1	19 – 28

Camphill Landsbystiftelsen i Norge (CLS) ble etablert i 1966 og er en privat ideell stiftelse. Formålet er å yte sosiale tjenester til mennesker med psykisk utviklingshemming, og å utvikle samarbeids- og samlivsformer for både landsbyboere og medarbeidere. Virksomheten er basert på antroposofi. CLS har seks landsbyer/virksomheter på ulike steder i SørNorge med tilsammen 130 beboere og ca 130 medarbeidere. Stiftelsen er inne i en spennende fase der ny organisasjonsmodell, inklusive sekretariatets oppgaver, finner sin form. Stiftelsens sekretariat har ca 4 stillinger og ligger i Hommelvik 22 km NØ for Trondheim. Se www.camphill.no

Økonomi- og administrasjonsleder

Vi søker en økonomi- og administrasjonsleder i CLS sekretariat. Ansvarsområdet er å håndtere og etablere gode rutiner knyttet til regnskap og administrative oppgaver. Oppgavene kan i noen grad tilpasses vedkommendes kompetanse. Søkere bør ha relevant høyere utdanning, og god kjennskap til Landsbystiftelsens virksomhet og særpreg, gjerne også erfaring fra Camphill. Økonomi- og adm.leder vil samarbeide nært med og rapportere til daglig leder.

Lønn etter avtale. Spørsmål kan rettes til daglig leder Birgit Hammer (tlf. 7397 8460/9957 2949, birgit.hammer@camphill.no) eller styreleder Maria Bjune (tlf. 6114 3662/4147 9067, maria@granly-stiftelse.no). Søknad med vedlegg kan sendes til Camphill Landsbystiftelsen, Reidar Jenssens. 10, 7550 Hommelvik, innen 15. mai.

**Camphill
Landsbystiftelse**

Camphill Rotvoll

Camphill Rotvoll ligger landlig til ved fjorden i Trondheim kommune og består av Kristoffer-tunet levefellesskap og Rotvoll verksteder og gartneri. Vi tar imot mennesker som trenger spesiell omsorg i levefellesskap og/eller de som bare trenger et vernet arbeid eller dagtilbud.

Hendvendelse:
Hans Collins vei 5, 7053 Ranheim
Telefon: 73 82 68 50
Telefaks: 73 82 68 51
E-post: velkommen@camphill-rotvoll.no
applications@camphill-rotvoll.no (søknad)

Foto: Borgny Berglund

Granly

På Mjøsas vestsida, 15 km sør for Gjøvik, ligger Granly Stiftelse i tettbebyggelsen Kapp. Her bor 26 voksne personer med utviklingshemning i 5 boliger og en hybelleilighet spredt på et parklignende område. Aktivitetene er hovedsaklig sentrert rundt håndverk og kunst.

Hendvendelse:
Granly Stiftelse, 2849 Kapp
Telefon: 61 14 36 60
Telefaks: 61 14 36 61
E-post: granly@granly-stiftelse.no
www.granly-stiftelse.no

Aktivfoto

Stiftelsen Grobunn

Vi tilbyr i samarbeid med Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken et tilrettelagt landsdekkende v.g. opplæringstilbud på Frenning Vestre i Stange. Grobunn tilbyr et ungdomsbofellesskap i skoleuken og to helger i måneden, og et tilbud inntil tre år etter videregående skole.

Hendvendelse:
Grobunn Stiftelse
Frenningvn. 102, 2344 Ilseng
Telefon: 48 16 05 41
E-mail adr. grobunn@msn.com
www.grobunn.no

Foto: Borgny Berglund

Helgeseter

Stedet åpnet i 1954, og i dag bor det 29 voksne med spesielle behov på Helgeseter, som tilbyr dem bolig, pleie, terapi, medisin, arbeid, kultur og fritid. Det er 6 bofellesskap, terapiavdeling, kulturgruppe og gårdsdrift, men ingen fastboende medarbeidere.

Hendvendelse:
Øvre Sædalsvei, 5099 BERGEN
Administrasjon: geir@helgeseter.no
Telefon: 55 27 38 99
www.helgeseter.org

Foto: Frode Holleland

Hogganvik – en Camphill Landsby

Hogganvik Landsby ligger i et typisk Vestlandsk landskap ved Vindafjorden i Ryfylke. Landsbyen har utsikt mot fjorder og fjell. Gården, gartneriet, ysteriet, skogsdriften og et lite snekkerverksted gir arbeid til de fleste. 35-40 mennesker bor i Hogganvik Landsby.

Hendvendelse:
Hogganvik Landsby, 5583 Vikedal
Tlf: 52 76 01 11 (Mandag-fredag 9-12)
Faks: 52 76 04 08,
E-post: hogganvik@camphill.no
www.camphill.no/Hogganvik/

Foto: Borgny Berglund

Helsepedagogisk Steinerskole på Hedemarken

Ved Steinerskolen på Hedemarken har vi en helsepedagogisk skole for psykisk funksjonshemmede elever. En skole i skolen. Vi har også en avdeling for noen av våre videregående elever på Stiftelsen Grobunn i Romedal, et skole- og botilbud for 8-10 elever.

Hendvendelse:
Postboks 100, 2312 Ottestad
Besøksadr: Sandvikavegen 11, 2312 Ottestad
Telefon: 62 58 89 04 • Telefaks: 62 58 89 09
E- post: hps.hedemarken@steinerskolen.no
www.hedemarken.steinerskolen.no

Helsepedagogisk Rudolf Steinerskole i Oslo

Skolen gir et tilbud for elever med spesielle behov i grunn- og videregående skole. Høsten 2009 flyttet skolen inn i nybygget hus på Ljabru. Undervisningen bygges på Steinerskolens læreplan, tilrettelagt i forhold til elevenes behov og forutsetninger.

Hendvendelse:
Ljabrubakken 50 , 1165 OSLO
Telefon: 22 62 98 90
Telefaks: 22 62 98 91
E-post: hrso@steinerskolen.no
www.hrso.steinerskolen.no

Foto: Jan Bang

Helsepedagogisk Steinerskole på Skjold

Skolen ble etablert i 1989 og har i dag 53 elever i alderen 11 til 19 år.

Hendvendelse:
Harald Skjoldsvei 32, 5236 RÅDAL
Telefon: 55 11 23 80
Telefaks: 55 11 23 81
E-post: skjold@steinerskolen.no

Jøssåsen – en Camphill Landsby

Jøssåsen ligger i Malvik kommune i Sør-Trøndelag. Her bor det ca 50 mennesker, i tillegg kommer 10 - 12 stk på dagtid som tar del i arbeidet. Foruten gårdsdriften har landsbyen kulturhus, veveri, bokbinderi, keramikkverksted, snekkerverksted og vedgruppe.

Hendvendelse:
Jøssåsen Landsby
7550 Hommelvik
Telefon/faks: 73 97 12 22 (Man-fredag 9-13)
E-post: office@jossasen.no (kontoret)
application@jossasen.no (søknad)

Foto: Borgny Berglund

Solborg – en Camphill Landsby

Solborg ligger i Buskerud mellom Hønefoss og Jevnaker, med vakkert utsyn mot Norefjell vestover og grensende mot Nordmarka østover. Med smått og stort bor det omtrent 50 mennesker her. Landsbyen har gård, gartneri, urteverksted, veveri, bakeri og en skogsgruppe.

Hendvendelse:
Solborg, 3520 Jevnaker
Tlf: (man-fre 9-12) +47 32 13 24 80
Faks: +47 32 13 20 20
E-post: solborg@camphill.no

Foto: Borgny Berglund

Rostadheimen Bofellesskap

Rostadheimen ligger i vakre omgivelser på Garnes rett utenfor Bergen. Her bor det åtte personer i forskjellig alder. Stedet har også et dagtilbud for seks av beboerne.

Hendvendelse:
Rostadheimen Bofellesskap
Garnesveien 166, 5264 GARNES
Telefon: 55 53 78 80 • Mobil: 93 87 49 49
E-post: post@rostadheimen.no
www.rostadheimen.no

Foto: Borgny Berglund

Vallersund Gård og Framskolen (Camphill)

Vallersund Gård ligger på Fosenhalvøya. Her bor ca 50 mennesker og det drives gårdsbruk, bakeri, veveri, gartneri, urteverksted og butikk. Vi tar imot voksne rusmiddelskadede. Framskolen er et toårig lærested for unge voksne utviklingshemmede mellom videregående skole og yrkeslivet.

Hendvendelse:
Vallersund Gård, 7167 Vallersund
Telefon: 72 52 70 80 (mandag-fredag 9-12)
Telefaks: 72 52 70 99
E-post: vallersund-gaard@camphill.no

Foto: Dag Balavoiue

Verdandi Naboskap

Med utsikt til Sørfjorden i Arna ligger et lite Naboskap integrert i byggefeltet. Her bor det 8 mennesker som alle har sitt arbeid i Bergensområdet. Naboskapet ble bygget i 1985 og har en tilknytning til Rostadheimen som ligger 10 minutter unna.

Hendvendelse:
Stiftelsen Verdandi
Vestliveien 69, 5264 Garnes
Telefon: 55 24 30 10 / 90 28 37 67
E-post: d-terjos@frisurf.no

Foto: Jan Bang

Vidaråsen – en Camphill Landsby

Vidaråsen, med ca 120 beboere, ligger i Andebu i Vestfold. Det drives gård, gartneri, meieri, toveverksted, snekkerverksted, veveri, urteverksted og en butikk. Vi holder konserter, teaterforestillinger, foredrag og allmøter, og har også et terapihus for mennesker som trenger ekstra pleie.

Hendvendelse:
Vidaråsen Landsby
3158 Andebu
Telefon: 33 44 41 00 (mandag-fredag 9-15)
Telefaks: 33 44 40 01
E-post: office@vidaraasen.no

Foto: Borgny Berglund

Cogito – Forum for kunst, filosofi, litteratur og samtid

Tidsskriftet Cogito vil være et møtested for spirituelt og skapende arbeide. Rudolf Steiners frihetsfilosofi og erkjennelsesvei er en inspirasjonskilde.

Temaene vi tar opp kommer til syne gjennom fordypende artikler, intervjuer, diktning og gjendiktning.

Utkommer to ganger i året

Bestillinger sendes til:

Axel Bojer
Lillerudveien 175
1454 Fagerstrand
post@forumcogito.no
www.forumcogito.no

90,- for nummer 20 (+ porto)
50,- for eldre numre (+ porto)
180,- for ett års abonnement

ABONNER PÅ ØKOLOGISK LANDBRUK!

Fagbladet Økologisk Landbruk inneheld fagartiklar om praktisk økologisk jord- og hagebruk frå inn- og utland. Rådgivarar i Norsk Landbruksrådgiving frå heile landet skriv artiklane. I tillegg publiserer fleire forskarar artiklar i bladet. Dette gjer at du får ta del i den nyaste kunnskapen innan økologisk landbruk. Bladet kjem ut med 4 nummer i året.

Les meir om oss på <http://okologisk.lfr.no>

Ja takk!

- Eg vil abonnere på Økologisk Landbruk for 350 kr.
- Eg vil gjerne ha eit gratis prøvenummer
- Eg vil gjerne gje eit gaveabonnement til

Namn:

Adresse:

Sendast til: Økologisk Landbruk BA
2686 Lem

E-post: okologisk.landbruk@lfr.no
SMS: 954 06 419

Veiledning innen biologisk-dynamisk jord- og hagebruk

Har du spørsmål om biologisk-dynamisk jord- og hagebruk
kan du henvende deg til disse veilederne:

Driftsplanlegging, vekstskifteplaner, økonomi

Bonde og landbruksøkonom **Jens Niebuhr**

Vestbygdvegen 400, 2312 Ottestad Tlf. 62 58 61 11 / 977 20 238 E-post niebuhr@frisurf.no

Framstilling og bruk av preparater, grønnsaksdyrking og husdyrbruk

Bonde og lærer **Eric Brinkhof**

Foldsæbakkane, Haugsgrend, 3870 Fyresdal Tlf. 35 04 13 55 / 911 15 519 E-post brinkhof@start.no

Kompostering, bruk av preparater, grønnsaks- og fruktdyrking

Gartner og lærer **Nathanael Mead**

Sogn Jord og Hagebruksskule, 5741 Aurland Tlf. 57 63 26 50 / 995 59 981 E-post natha-m@online.no

Frukt og epledyrking

Bonde og fruktdyrker **Olav Jønsi**

Hjuksebo, Rute 20/23, 3683 Notodden Tlf. 35 95 73 08 / 480 77 919 E-post olav.jonsi@tele2.no

Korndyrking inkl. dyrking av spelt, svedjerug, eikorn, landhvetesorter osv.

Bonde **Johan Swärd**

Aschimlinna 213, 2760 Brandbu Tlf. 61 35 55 43 / 902 09 891 E-post ksward@online.no

Urterdyrking

Bonde **Ola Aukrust**

Nordigard Aukrust, 2686 Lom Tlf. 61 21 12 15 Faks 61 21 19 34 E-post aukr@online.no

Grønnsaks og hagebruksfrø

Bonde **Kerstin Pålsson**

Burholtveien, 1940 Bjørkelangen Tlf. 410 19 641 E-post kerpaa@hotmail.com

Hagebruk

Forsker **Berit Swensen**

Herumveien 33, 1430 Ås Tlf. 64 94 49 09 / 977 10 495 E-post bswe@online.no

biologisk
dynamisk
forening

www.biodynamisk.no

Årsabonnement 4 hefter i året

kr **250,-**

TIDSSKRIFT FOR JORDBRUK OG ERNÆRING NATUR OG KULTUR

Utgiv av Biologisk-dynamisk Forening

HERBA

HERBA c/o Biologisk-dynamisk Forening, Skonhovedveien 149, 2822 Bybrua
TELEFON 61 18 44 50 + TELEFAKS 61 18 44 51 + E-POST herba@biodynamisk.no
<http://herba.biodynamisk.no>

Bortenfor anstalt og ensomhet

Kan Camphill-landsbyene være noe for deg?

Camphill-landsbyene er integrerte levefellesskap der mennesker med ulike behov for bistand lever side om side med gode hjelpere i en levende og aktiv landsby.

I arbeidstiden er alle sysselsatt med landsbyens mange oppgaver; håndverk, jordbruk, matlaging og hushold. Det legges vekt på nærhet til natur og mennesker. Arbeidet gir livsnære erfaringer og dekker reelle behov i landsbyen. Livet i fellesskap, arbeid, hverdag og fest danner grunnlag for et spennende og utfordrende miljø.

I landsbyene pleies det et variert kulturliv med teateroppførelser, sang, musikk, høytidsfeiring og utflukter.

For deg med spesielle behov gir landsbyen en trygg hverdag sammen med likesinnede. Her får du utvikle dine evner og muligheter gjennom daglig

arbeidstrening og opplæring, og i det sosiale og kulturelle liv.

Nye medarbeidere tilbys introduksjonskurs i landsbylivet og antroposofi, samt en treårig yrkesveiledende utdanning i helsepedagogikk og sosialterapi.

Camphill er landsdekkende og eies av Camphill landsbystiftelse som driver 6 landsbyer i Norge; 3 i Trøndelag, 1 på Vestlandet og 2 på Østlandet.

Er du interessert? Ta kontakt:

Camphill landsbystiftelse

v/Bokverkstedet,
Reidar Jensensgate 10,
7550 Hommelvik
Telefon 73 97 84 60
Epost: landsbystiftelsen@camphill.no

www.camphill.no

Vi har døgnvakt!

Ring 62 58 21 00

A/S Elektor Installasjon
Autorisert EI-installatør
Romedalsvegen 18, 2335 Stange
Faks: 62 58 21 91
firmapost@elektor.no
www.elektor.no

GABRIELSEN REVISJON ANS

STATSAUTORISERTE REVISORER

CONRAD MOHRSVEI 9A, 5068 BERGEN
TLF: 55 36 26 61 - MOB: 951 89 692
e-mail: kag@gabrielsenrevisjon.no

Takk til våre
støtteannonsører
for viktige bidrag!

Org.nr. NO 989660098 MVA

B. STØDLE
MALER- /VEDLIKEHOLD

Tlf
97 51 18 77

bja-sto@online.no

Peer

Nordisk festivaluke

Gålåvatnet i Gudbrandsdalen
tirsdag 16. til søndag 21. august 2011

for alle

Vi inviterer alle som lever med sine egne eller andres funksjonshindringer til **festivaluka «Peer for alle»** ved Gålåvatnet fra tirsdag 16. til søndag 21. august 2011.

Vil du være med å spille scener fra Peer Gynt på friluftsscenen? Har du teater eller musikk du vil vise fram for andre? Liker du å lage kostymer? Er du glad i å synge? Festivaluka på Gålå gir alle som ønsker det muligheten til å uttrykke seg på *sin* måte.

Mennesker fra inn- og utland vil være samlet denne uka som avsluttes med **festivalforestillingen «Peer for alle»** på friluftsscenen ved Gålåvatnet lørdag 20. august kl. 17

«Hvor er jeg som meg selv, den hele, den sanne?» Fra Peer Gynt av Henrik Ibsen

Sommerfestival 2011

SOMMERFESTIVAL: For unge og voksne fra hele Norden som vil være med på en annerledes og innholdsrik sommerfestival.

FESTIVAL MED PEER GYNT: Henrik Ibsens skuespill Peer Gynt deles opp til ulike aktører på forhånd som øver inn sin del før festivalen. Under festivaluka blir stykkets deler satt sammen, og vi avslutter festivalens siste dag med en storslått forestilling!

SCENEN er åpen for deg og din gruppe. Festivalområdet tilbyr også en liten scene som du og din gruppe kan spille på.

FOR ALLE: Festivalen gir et bredt spekter av aktiviteter i og omkring drama, i tillegg til dans, musikk, sang og turer i den flotte fjellnaturen. De som ikke er tilknyttet noen gruppe, er velkommen til å være med som fri deltaker eller publikum.

Ullsberg Wold - foto: Borgny Berglund

BO & SPISE: Deltakere som vil være med på hele festivalen, innlosjeres i 4-8 manns hytter. Frokost, middag og kveldsmat er inkl. i festivalprisen og spises i hyttene og i det store festivalteltet. For andre anbefales hotell og hytter i området.

PRIS: Kursavgift NOK 5.000,- pr. person inkl. kost og losji. NOK 600,- for Dagpass; aktiviteter, middag, kveldsmat.

Opplev festivalforestillingen «Peer for alle» på friluftsscenen lørdag 20. august kl 17

BILLETTER: www.nordisk.allkunstverk.com

INFORMASJON: Dag Balavoine, tlf 72 52 70 87 / 99 60 88 10 eller skriv til nordisk.allkunstverk@camphill.no

INNBETALING: Cultura Bank, konto 1254.05.50148.

GAVER: Vi er takknemlig for pengegaver til prosjektet. Gaver overføres til konto 1254.05.50148.

Peer for alle 2011 arrangeres av Nordisk forbund for helsepedagogikk og sosialterapi, i samarbeid med Dissimilis, Norsk forbund for utviklingshemmede, Peer Gynt AS, Norsk forbund for helsepedagogikk og sosialterapi og SOR.

Velkommen til festivaluka 2011!

Returadresse:

Landsbyliv,
Solborgveien 21,
3520 JEVNAKER

LANDSBYLIV TIL SALGS!

For de som vil bygge opp sin samling av Landsbyliv, og lese artikler som sto her noen år siden, er det mulig å kjøpe både enkelt eksemplarer og hele årganger av bladet. De første 6 utgavene er det bare arkiv kopier igjen, men vi har et lager fra utgave 7 og fremover. Enkeltkopier av bladet koster kr. 75,- kr og hele årganger kr. 250,- Porto er inkludert i prisen.

Ta kontakt med distribusjonen:
Jan Bang
Solborgveien 21, 3520 Jevnaker
Tel: 48 12 96 53
Epost: landsbyliv@camphill.no

Bli abonnent på Landsbyliv!

Bli kjent med landsbylivet og få tilsendt bladet for kun kr. 350,- pr. år.

FOR BESTILLING: E-post: landsbyliv@camphill.no eller telefon 481 29 653